

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta
Ústav dějin křesťanského umění

HELENA KAUCKÁ

**RYTÍŘSKÝ ŘÁD KŘÍŽOVNÍKŮ S ČERVENOU HVĚZDOU
A OBEC DOBŘICHOVICE V PROMĚNÁCH ČESKÝCH DĚJIN**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

Dobřichovice 2010

Upřímně děkuji PhDr. Tomáši Petráčkovi, Ph.D., Th.D., za jeho ochotné a trpělivé vedení při psaní bakalářské práce a za jeho cenné rady a pomoc. Dále děkuji pracovním NAČR, pracovníkům okresního archivu v Dobřichovicích, obci Dobřichovice za zapůjčení Hradcovy kroniky obce Dobřichovice a Farní kroniky Dobřichovic, jmenovitě dr. Václavu Kratochvílovi (i za fotografie). Rovněž velmi děkuji dr. Vladimíru Czupalovi za jeho pomoc při vypracování odborných statí a za fotografie, dr. Pavlovi Benešovi za připomínky a rady k mé bakalářské práci, křížovnickému faráři P. Jozefu Andrejčákovi za zapůjčení literatury o Řádu, dále též správci křížovnického majetku dr. Němečkovi, členu Řádu Ing. Davidu Kučerkovi. Za technickou pomoc při zpracování bakalářské práce děkuji celé mé rodině a mým přátelům, kteří mi byli nápomocni především svými přímluvnými modlitbami. Největší dík však patří Duchu Svatému.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vykonala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Dobřichovicích dne 27. června 2010

OBSAH

ÚVOD	4
1 RYTÍŘSKÝ ŘÁD KŘIŽOVNÍKŮ S ČERVENOU HVĚZDOU	7
1. 1 Spiritualita Řádu	10
2 DOBŘICHOVICE	11
2. 1 Základní údaje.....	11
2. 2 Okolí Dobřichovic v době předhistorické	11
2. 3 Dobřichovice a Řád	12
2. 4 Dobřichovice za válek husitských 1419–1434	13
2. 5 Dobřichovice po válkách husitských.....	14
2. 6 Dobřichovice za války třicetileté 1618–1648	15
2. 7 Dobřichovice po válce třicetileté.....	15
2. 8 Dobřichovice v 18. století	17
2. 9 Dobřichovice v 19. století	18
2. 10 Dobřichovice ve 20. století	21
2. 11 Dobřichovice v 21. století	27
3 STAVEBNÍ PAMÁTKY ŘÁDU V DOBŘICHOVICÍCH	30
3. 1 Tvrz a letní rezidence velmistřů Řádu	30
3. 2 Kaple sv. Judy Tadeáše	31
3. 3 Památky barokního sochařství zřízené Řádem v Dobřichovicích	32
3. 4 Urbanistický a architektonický vývoj Dobřichovic v 19. a 20. stol.	33
3. 5 Kostel sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku.....	34
4 NĚKTERÉ VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI ŘÁDU	37
4. 1 Zbyněk Berka z Dubé, O.Cr.	37
4. 2 Barokní ekonom Jiří Ignác Pospíchal, O.Cr.	37
4. 3 Josef Hradec, O.Cr.	40
5 FARÁŘI V DOBŘICHOVICÍCH VE 20. A V 21. STOLETÍ	41
6 RYTÍŘSKÝ ŘÁD KŘIŽOVNÍKŮ S ČERVENOU HVĚZDOU V SOUČASNOSTI	44
ZÁVĚR	46
PŘEHLED POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	49
SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH PRAMENŮ	51
SEZNAM PŘÍLOH	
SEZNAM ZKRATEK UVEDENÝCH V PŘÍLOHÁCH	
ČESKÁ ANOTACE	
ANGLICKÁ ANOTACE	
RESUMÉ	

ÚVOD

Cílem této práce je postihnout základní vývojové etapy dějin města Dobřichovice, jehož minulost je úzce spjata s Rytířským řádem křižovníků s červenou hvězdou.

V této práci se budu zamýšlet nad vztahem města Dobřichovice k Rytířskému řádu křižovníků s červenou hvězdou (dále jen „křižovníci“ nebo „Řád“) v průběhu dějin. V první kapitole se zmíním o historii Řádu a o mistrech a velmistrech Řádu úvodního období rozvoje Řádu, včetně těch událostí, které měly zásadní význam pro rozvoj Dobřichovic. Vzhledem k tomu, že pro seznámení se se stavebními památkami Řádu (včetně interiérů kostela sv. Martina a sv. Prokopa a kaple sv. Judy Tadeáše) je vhodné pochopit priority Řádu v duchovní oblasti, v další části krátce uvedu krátký exkurs o spiritualitě Řádu. Dále se ve své práci budu věnovat městu Dobřichovice, přičemž se budu snažit postihnout nejdůležitější momenty v jeho dějinách z hlediska Řádu. Hlavní prameny, které umožňují dobře postihnout sepětí řádu a Dobřichovic a z nichž budu zejména čerpat, jsou farní kronika bývalé farnosti při kostele svatých Martina a Prokopa v Karlíku a Hradcova kronika Dobřichovic, rovněž některé dokumenty Národního archivu České republiky a Státního okresního archivu Praha-západ se sídlem v Dobřichovicích. V přílohách se nachází mnoho materiálů, zejména fotografií, map a dokumentů týkajících se historie obce Dobřichovice a jejího vztahu k Řádu a duchovnímu životu dneška.

Položme si nyní několik základních otázek, na které bychom chtěli v této práci hledat odpovědi. Jaký byl vztah obce Dobřichovice a Řádu v minulosti, jak se v průběhu dějin vyvíjel a jaký je nyní? Jaké jsou důležité mezníky v dějinách Dobřichovic? Jak byl a jak je Řádem ovlivněn běžný život a dění v Dobřichovicích? Jaké charakteristické rysy má tento Řád, jaká je jeho spiritualita a jací byli hlavní představitelé z těch křižovníků, kteří měli vliv na dění v Dobřichovicích?

Samotný výše uvedený stručný úvod by nedokázal vystihnout, proč jsem si zvolila právě vztah Dobřichovic a Řádu za téma své bakalářské práce. Tento důvod hledám v možném širším přesahu zkoumání vlivu Řádu na duchovní i hmotný rozvoj Dobřichovic.

V posledních dvaceti letech prodělaly téměř všechny vesnice a města v blízkém okolí Prahy bouřlivý a často nekoordinovaný urbanistický a demografický rozvoj. Zpravidla na hranicích bývalého intravilánu obcí a měst nebo v místech, kde dříve stávaly průmyslové či zemědělské objekty těchto obcí, jsou, často neorganicky, stavěna satelitní městečka a tím se původní charakter zemědělských obcí a malých měst v okolí Prahy se zvolna ztrácí. To vše je na první pohled umocněno duchovní i kulturní vykořeněností

nových obyvatel, kdy jejich zapojení do místního života nebývá vysoké, takže tyto obce fungují, jak se často říká, jako pouhá „noclehárna Prahy“. Domnívám se, že všechny tyto faktory vyžadují více než dříve, abychom se zaměřili na historické kořeny, z nichž naše sídla vyrůstají, abychom se věnovali tomu, jaký je původní charakter těchto sídel, jak v nich historicky vznikaly ulice a náměstí, jak byla utvářena jejich centra, který šlechtický rod nebo duchovní majitel panství utvářel po staletí charakter těchto sídel, jaké kulturní památky nám tento historický odkaz dokladují. V současné době, na rozdíl od 80. let 20. století, alespoň v našem okolí, nehrozí bezprostředně ničení kulturních památek, naopak, většina z nich byla velkoryse restaurována. V našem okolí lze pozorovat spíše ztrátu historické paměti, kdy většina kolemjdoucích nemá elementární povědomost např. o tom, kdo a proč je na soše zachycen (o tom, z jakého období socha je, nemluvě), nebo dokonce jaká stavba je dominantou obce, v níž má trvalý pobyt, a k jakému účelu sloužila. Cílem mé práce bude zodpovědět tyto elementární otázky ve vztahu k místu, kde jsem se narodila a kde žiji, k obci Dobřichovice v okrese Praha-západ, která je od roku 2006 městem.¹

Dějiny Dobřichovic nelze vyprávět bez postihnutí dějin Řádu, neboť dějiny křižovníků a dějiny Dobřichovic se úzce prolínají od prvních zmínek o Dobřichovicích, které souvisejí s raným obdobím Řádu, kdy se Dobřichovice staly jejich majetkem, přes staletý rozvoj Dobřichovic, husitských války, třicetiletou válku, zrušení poddanství v roce 1848 až po sekularizaci obce a řádového majetku v průběhu pozemkových reforem ve 20. století a následující destruktivní působení komunistického totalitního režimu, který chtěl jakékoli povědomí o spojení Dobřichovic a Řádu vymazat z paměti dobřichovických občanů (a dlužno říci, že u podstatné části občanů se mu to podařilo). Práce bude řazena chronologicky tak, jak se prolínaly dějiny Dobřichovic a Řádu, vyzdviženy budou nejvýznamnější památky, které s působením Řádu v Dobřichovicích souvisejí, v neposlední řadě bude připojen krátký životopis osobností Řádu, které se významným způsobem do života Dobřichovic trvale zapsaly, a konečně bude nastíněna přítomnost duchovního života našeho města na konci 20. a začátku 21. století a zejména někdy spíše tušené přesahy mezi duchovním životem Dobřichovic a jejich farností a Řádu. Prostředkem k hledání těchto společných témat současnosti bude v pasáži o přítomnosti Dobřichovic popis stávajícího duchovního života v našem městě. I když již 50 let nemá Řád v Dobřichovicích svého člena, jeho nepřímý vliv na duchovní život farnosti lze jistě vysledovat.

¹ Srov. fotopříloha č. 40.

V závěru bychom tedy měli kromě výše uvedených otázek zodpovědět zejména základní otázku, zda existuje společná duchovní, kulturní a historická linie Dobřichovic a Řádu, jakým způsobem se nám to podařilo prokázat a jaké jsou perspektivy jejího dalšího rozvoje.

Volba výše uvedené tematiky vychází nejen ze skutečnosti, že Dobřichovice jsou mým rodištěm a místem mého celoživotního trvalého pobytu, k němuž jsem vázána silným citovým poutem, nýbrž i z faktu, že zmíněná problematika nebyla dosud podrobněji zpracována. Dalším důvodem bylo, že uvedené problematice se věnuji dlouhodobě, mj. jsem před několika lety též spolupracovala na přípravě pamětní knihy k 750. výročí první zmínky o Dobřichovicích².

Přála bych si, aby tato práce byla přínosem nejen pro mě, ale i pro obyvatele Dobřichovic, Řád a jeho sebeuvědomění si významu pro duchovní rozvoj Dobřichovic, a pro všechny, kteří se o problematiku vztahu Dobřichovic a Řádu zajímají.

² Kolektiv autorů pod vedením Václava Kratochvíla: Dobřichovice. Vydala Obec Dobřichovice, 2006.

1 RYTÍŘSKÝ ŘÁD KŘÍŽOVNÍKŮ S ČERVENOU HVĚZDOU

Počátky Řádu jsou spjaty s činností špitálního bratrstva působícího v první polovině 13. století v Praze. Špitál byl založen v roce 1233 dcerou krále Přemysla Otakara I. a jeho druhé manželky Konstancie (Kunhuty) Anežkou, sestrou krále Václava I. Anežka se narodila v roce 1211. Od roku 1234 byla členkou řádu klarisek, původně Damianitek, a byla vůbec první královská dcera v chudém řádu svaté Kláry. Papež Řehoř IX. ji jmenoval doživotně abatýší kláštera. Anežka založila toho roku špitál svatého Františka umístěný vedle kostela svatého Haštala na Starém Městě Pražském, v sousedství kláštera minoritů, dnešního Anežského kláštera. Oficiálně byl špitál založen 6. 2. 1233, kdy byla sepsána v Račicích darovací listina královny Konstancie ze dne 2. 10. 1234.³ Tato listina potvrzuje vznik špitálu a darování kostela svatého Petra Na Poříčí s dvorem a vsí Rybníky, Hloubětín a Borotice. Znovu je to potvrzeno listinou ze dne 12. 2. 1235.⁴ Téhož dne vydal král Václav I. nový ochranný list, v němž opět potvrzuje všechny výsady a obdarování kláštera na Františku a s ním spojeného špitálu.⁵ Zpočátku špitální bratrstvo pečovalo o nemocné a o duchovní správu se starali nejprve minorité, později dominikáni. Pravidla bratrstva ustanovil provinciál menších bratří Jan. Do Řádu, který vznikl, později vstupovali kněží a mohli vykonávat duchovní správu v kostelích a ve špitálech, které patřily Řádu. Špitál se přestěhoval od sv. Haštala ke sv. Petru Na Poříčí, což bylo za městskými hradbami a umožňovalo to, aby i po uzavření městských bran mohli být přijímáni pocestní k přenocování či do špitálu. Papež Řehoř IX. na Anežčinu prosbu vzal bratrstvo i špitál přímo pod pravomoc Svatého stolce, což učinil bulou *Omnipontes Deus* ze dne 14. 4. 1237, přičemž přetvořil původní špitální bratrstvo na samostatný řád podle Boha a řehole blaženého Augustina⁶, tato bula je totiž pro Řád zakládající⁷. Tímto aktem tak vznikl první řád založený v Čechách, který působil nejen v zemi svého vzniku, ale i na Moravě, ve Slezsku, v Polsku a v Rakousku. Řád působí dodnes v Česku a v Rakousku⁸ pod názvem Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou – *Ordo militaris Crucigerorum cum rubea stella in pede pontis Pragensia* – zkratka O.Cr. nebo *Ordo sanctorum ac militarium Crucigerorum cum rubea stella* – zkratka O. crucig. Zásadní význam Řádu tkví

³ Codex dipl. et epist. Morav. II, n. 247 a 265.

⁴ Edice CDB III, č. 103, s.121–123.

⁵ Edice RBM I, č. 868, s.408–410 a CDM II, č. 260, s.290–294.

⁶ Edice CDB III/1č.160, s.195–198.

⁷ Srov. též BĚLOHLÁVEK Václav, HRADEC, Josef: Dějiny českých křižovníků s červenou hvězdou, Řád křižovníků s červenou hvězdou, Praha 1930, 20.

⁸ Císař Karel VI. zřídil ve Vídni komendu Řádu a daroval mu druhý největší vídeňský kostel, krásný barokní chrám sv. Karla Boromejského.

z národního hlediska v tom, že se jedná o jediný mužský řád, který má výlučně český původ a své centrum měl vždy v Praze.⁹

Anežka požádala papeže Řehoře IX., aby vzal klášter a špitál pod svou ochranu, což papež potvrdil listinou ze dne 12. 4. 1238 a daroval špitál se vším majetkem, k němuž přibyla ještě ves Ďáblice, bratřím nového křižovnického řádu, který se vyvinul ze špitálního bratrstva. Anežka se zřekla listem z 15. 4. 1238 jménem kláštera, jehož byla abatyší, hospitálu a společných statků a příjmů ve prospěch papeže a papež krátce nato odevzdal špitál a veškerý jeho majetek mistru a bratřím nového Řádu, čímž bylo dokončeno osamostatnění Řádu. V roce 1240 se Řád rozšířil na Moravu¹⁰. Touto listinou daruje král Václav I. špitálu kostel na Hoře sv. Hypolita u Znojemského hradu. Za dva roky nato se Řád rozšířil do knížectví vratislavského vlivem Anny Přemyslovny, starší sestry sv. Anežky. Řád zde zřídil špitál sv. Alžběty¹¹. Anežka stále Řád podporovala a 21. 5. 1252 položila základní kámen ke stavbě nového špitálu a chrámu na staroměstské straně Juditina mostu. Kostel byl zasvěcen svatému Duchu a v současnosti se nachází v podzemí řádového chrámu sv. Františka z Assisi ze 17. století. Král Václav I. listinou ze dne 6. 4. 1253¹² potvrdil Řádu všechny statky, což písemně stvrdil i jeho syn Přemysl Otakar II. a biskup Mikuláš¹³. Zde jsou jako řádové zboží poprvé písemně zmiňovány i Dobřichovice¹⁴. V této listině je jmenován i Sliveneč, kde byly již v té době lomy červeného mramoru, který byl v 17. století použit pro výzdobu řádového chrámu a ve 20. století např. k výzdobě reprezentačních prostor zámku Schwanzenbergů v Hluboké nad Vltavou. Význam sliveneckého mramoru z lomu, který patřil Řádu, dokresluje i to, že ze sliveneckého mramoru jsou též dlažby v přízemí Královského letohrádku, epitaf Tychona Brahe v kostele Panny Marie před Týnem, oltáře v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně, oltáře v chrámu Nanebevzetí Panny Marie na Strahově, většina dveřních ostění Národního divadla a Krocínova kašna. To, že téměř všechny stavební památky v Dobřichovicích jsou ve svých nejčestnějších částech do značné části také ztvárněny ze sliveneckého mramoru, je nasnadě.

Naposledy se Anežka zasloužila o Řád v souvislosti s udělením řádového znamení, o což požádala papeže Inocence IV. již v roce 1250. Papež pověřil pražského arcibiskupa

⁹ BUBEN, Milan M.: Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou, Praha 1996, s. 3.

¹⁰ Listina krále Václava I. z 1. 1. 1240, srov. edice CDB III/2, č. 257, s. 348–349.

¹¹ Listina z 26. 2. 1253 Jindřicha III. a Vladislava, knížat slezských – edice CDS VII/2, č. 815, s. 22–23 a CDB IV/1, č. 459, s. 580.

¹² Edice CDB IV/1, č. 266, s. 452–56. Viz fotopřílohy č. 1 a 2.

¹³ BUBEN, Milan, M.: Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou, Praha 1996, s. 7.

¹⁴ Viz příloha č. 2 – fotokopie – detail listiny z 6. 4. 1253.

Mikuláše, aby tak v jeho zastoupení učinil¹⁵. Biskup Mikuláš to udělal listinou ze dne 17. 6. 1252 a udělil Řádu znamení kříže s červenou hvězdou a od té doby je Řád nazýván Řádem křižovníků s červenou hvězdou – Crucigeri cum rubea stella¹⁶. Papež Alexander IV. bulou ze dne 20. 6. 1257 potvrdil nový znak Řádu, čímž byl uzavřen vývoj vzniku Řádu¹⁷.

Spolu se statky dostal Řád i kostely – sv. Ducha, sv. Petra, sv. Štěpána, sv. Jiří, kostel v Boroticích a ve Vrbně, to vše již v původním věnování statků od královny Konstancie¹⁸. Později obdržel Řád do svého vlastnictví ještě další kostely v Praze a okolí (např. Řevnice a Slivenec), dále kostely na Plzeňsku, v Mostě a několik kostelů na Moravě¹⁹. Královna Konstancie (Kunhuta) věnovala listinou ze 14. 10. 1272 Řádu kostel v Řevnicích²⁰. Tato událost (přesto, že tehdejší kostel byl již dávno stržen a současný kostel sv. Mauritia je na jiném místě) měla vliv na dějiny Dobřichovic, neboť Dobřichovice byly zhruba 750 let samostatnou farností při doposud zachovaném kostele svatých Martina a Prokopa v Karlíku²¹ a rozhodnutím Jeho Eminence Miloslava kardinála Vlka ze dne 1. 7. 2006 o slučování farností patří Dobřichovice do farnosti Řevnice. Již předtím byla řevnická novobarokní fara z počátku 20. století věnována darovací listinou ze 4. 4. 2005 Řádem ŘKC výměnou za faru u sv. Petra Na Poříčí.

Od krále Václava II. obdrželi křižovníci podací právo ke kostelu v Kynšperku, v jehož blízkosti vznikla poutní svatyňka Chlum sv. Máří a osada téhož jména, později slavné poutní místo²². Papežské buly vyjímaly křižovníky z placení desátků a jejich práva byla chráněna mocí papežskou i královskou.

V letech 1337–1339 dostali křižovníci povolení konat vždy 2. března církevní slavnost ke cti blahoslavené Anežky. Husitskými bouřemi a pozdějšími válkami ztratili křižovníci téměř všechny špitály a jejich majetek zabrala města. Císař Karel IV., kterému křižovníci odstoupili své pozemky mezi kostelem sv. Petra a kostelem sv. Štěpána, které potřeboval ke stavbě Nového Města pražského, byl jejich mocný příznivec a daroval jim nový kostel sv. Jindřicha a mnoho dalších výsad. Roku 1662 převor J. I. Pospíchal položil základy ke stavbě nynějšího kláštera, zničeného za švédského vpádu. Papež Klement X.

¹⁵ Listina ze dne 10. 11. 1250, edice CDB IV/1, č. 191, s. 350–351.

¹⁶ Edice CDM IV/1, č. 145, s. 422–423.

¹⁷ Edice CDB V/1, č. 81, s. 149.

¹⁸ BĚLOHLÁVEK, Václav, HRADEC, Josef: Dějiny českých křižovníků s červenou hvězdou, Řád českých křižovníků, Praha 1930, s. 25.

¹⁹ Listina z 13. 2. 1257 – Erb. I. n. 801.

²⁰ Edice RBM III, č. 2696, s. 1178–1179 a CDB V/2, č. 643, s. 267–269.

²¹ Karlík je původní součástí Dobřichovic, osamostatnil se až 1. 1. 1993.

²² Listina z roku 1286, edice RBM II, č. 1286, s. 595–596.

schválil přepracované řádové stanovy a potvrdil listinou z roku 1675 Řád křižovníků jako rytířský řád „ordo militaris“. Znovu je to potvrzeno papežem Inocencem XII. listem z roku 1697.

1.1 Spiritualita Řádu

Křižovníci se řídí řeholí sv. Augustina, která udává základní orientační body života v klášteře. Je to řehole velice stará, ustanovená svatým biskupem Augustinem, v církvi velice váženým učitelem, náležejícím k církevním Otcům. Sv. Augustin, biskup v severoafrickém městě Hippo, založil při svém biskupském sídle společné soužití zasvěcených osob, pro jejichž potřebu napsal (po roce 400) řeholní ustanovení přejímaná i dalšími nově vznikajícími řeholemi a řády. Každý jednotlivý řád má dále svá ustanovení specifická pro ten který řád a nazývající se Statuta nebo Konstituce. Nejstarší dochovaný text křižovnických statut je z roku 1292. V předmluvě se píše: „*Především, nejmilejší bratři, milujme Boha a po něm bližního, protože tato příkázání jsou nám dána přede všemi jinými. A vy je máte v klášteře zachovávat*“²³. Ze Statut vyplývá účel Řádu přijímat do hospitálů pocestné, chudé a nemocné a laskavě je ošetřovat, což činili jak bratři, tak i sestry²⁴. Roku 1292 se řád zřekl účasti sester ve svých hospitálech, Statuta zakazovala přijímání sester do Řádu, ale ty současné mohly v hospitálech dále sloužit. (V Chebu v roce 1331 sloužilo v hospitélu ještě 5 řádových sester). Řád vznikl jako řád hospitální, postupně se přetvářel do dnešní podoby, tj. v řád řeholních kanovníků. Jejich úlohou je důstojné slavení liturgie. Zvláštní úcta patří v Řádu tajemství Kristova utrpení. Čeští křižovníci ctí velice zakladatelku svého řádu sv. Anežku Českou²⁵, velkou úctu též požívá sv. Augustin a sv. Helena, s níž je spojeno nalezení sv. Kříže²⁶, a Řád slaví 14. září liturgickou slavnost Nalezení a Povýšení sv. Kříže. Křižovníci, jejichž řád vznikl v Čechách, mají v úctě též svatého Jana Nepomuckého²⁷, svatého Floriána²⁸ a ostatní české patrony.

²³ Řehole a konstituce řádu křižovníků s červenou hvězdou, Praha 1999, s. 3.

²⁴ BĚLOHLÁVEK, Václav, HRADEC, Josef: Dějiny českých křižovníků s červenou hvězdou, Řád českých křižovníků, Praha 1930, s. 32.

²⁵ Obraz sv. Anežky České (s modelem kostela) nalezneme (symetricky s obrazem sv. Františka z Assisi) na hlavním oltáři kaple v Dobřichovicích – srov. fotopříloha č. 10. Sv. Anežku nacházíme (spolu s dalšími českými svěťci) též jako fresku na portálu spojujícím původní rotundu (nyní presbyterium) s přistavěnou lodí v kostele sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku.

²⁶ V barokním kostele sv. Mauritia v sousedních Řevnicích je nalezení Sv. Kříže sv. Helenou hlavním motivem nástrovní fresky.

²⁷ Kromě krásné terakotové sochy sv. Jana Nepomuckého – viz fotopříloha č. 14 – je jeho dřevěná barokní polychromovaná socha (spolu se symetricky postavenou sochou sv. Václava) ozdobou nadpraží dveří do sakristie na boku hlavního oltáře v kapli v Dobřichovicích – srov. fotopříloha č. 10.

²⁸ Barokní obraz sv. Floriana původně zdobil vedlejší oltář kostela sv. Martina a Prokopa v Karlíku, po novorománské přestavbě a zrušení vedlejšího oltáře (z něhož se v sakristii kostela zachoval tabernákl) visel nad tímto tabernáklem, nyní je umístěn ve společenské místnosti na řevnické faře.

2 DOBŘICHOVICE

2.1 Základní údaje

Město Dobřichovice leží v malebném, dosti širokém údolí řeky Berounky, lemovaném na pravém břehu Hřebeny, na levém břehu pahorkatinou Českého krasu. Tato původně zemědělská obec leží ve vzdálenosti 25 km směrem na jihozápad od Prahy, s níž ji spojuje železnice a také silnice přes Černošice a Radotín a další přes Všenory a Jíloviště. Rozloha katastrálního území je přes 1 000 hektarů. Je zde zhruba 1 000 budov s číslem popisným (rodinné domy a chaty). V současnosti mají Dobřichovice 3 210 obyvatel a domů je 1 150. (V Karlíku je asi 430 obyvatel žijících ve stovce domů). Dobřichovice jsou součástí Středočeského kraje²⁹ a okresu Praha-západ³⁰. Obcí „s pověřeným obecním úřadem“ i „obcí s rozšířenou působností“ je město Černošice³¹.

V Dobřichovicích je základní škola, kam chodí i děti z okolních obcí – Karlíka a Letů, do mateřské školy chodí i děti z Karlíka. Dále je zde základní umělecká škola, osvětová beseda, obecní knihovna, Dětský diagnostický ústav a Dětský domov, Státní okresní archiv Praha-západ, nádraží Českých drah a stanice Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského. Sídli zde pobočka České pošty, s. p., pobočka České spořitelny, a. s., lékárna, oční optik a četná zdravotnická zařízení. Dlouholetou tradici zde má tělovýchovná organizace Sokol, která vlastní rozlehlý sportovní areál. V Dobřichovicích se nachází přes 10 restaurací a 3 ubytovací zařízení.

2.2 Okolí Dobřichovic v době předhistorické

Nálezů z doby kamenné je velmi málo, pouze na karlickém hřbitově a v jeho bezprostředním okolí byly nalezeny střepy staré 2 500 let. Z doby bronzové, cca 1300–800 př. Kr., jsou nálezy hojnější, byly zde objeveny popelnicové hroby a ze starší doby římské pocházely 3 železné klíče na bronzovém řetízku. Z toho lze usoudit, že od doby kamenné bylo zdejší okolí osídleno lidmi provozujícími jakýsi druh polního hospodářství.

²⁹ Srov. čl. 1 bod 2. úst. zák. č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků.

³⁰ Srov. § 4 bod 10 zák. č. 36/1960 Sb., o územním členění státu.

³¹ Srov. § 2 a přílohy 1 a 2 zák. č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění zák. č. 387/2004 Sb.

2.3 Dobřichovice a Řád

Dobřichovice darovala Řádu královna Konstancie, což král Václav I. stvrdil listinou z 6. dubna 1253, kde se uvádí, že darovala ves Dobřichovice s poli, lesy a vodami³². Královna Kunhuta (Konstancie) darovala Řádu několik vsí okolo Prahy již v roce 1235. Dvůr ale nadále patřil ostrovskému klášteru sv. Jana Křitele až do roku 1282, kdy ho velmistr Eckhard a konvent vykoupili za 20 hřiven stříbra – viz listina z 22. 5. 1282³³, a tím se Dobřichovice staly zcela majetkem Řádu. Král Jan Lucemburský daroval špitálu na napravení škod (pole zaplavená a zanesená bahnem) 7 jiter lesa v Brdech, a to dědičně³⁴. Dále věnoval král Jan ještě 3 jitra lesa u Dobřichovic s právem těžby dřeva³⁵.

Král Karel IV. listinou z roku 1355 povolil mistru špitálu kupovat pro užitek špitálu statky a věčné platy až do ceny 300 kop grošů českých³⁶. Dále je zde listina z roku 1361, která potvrzuje, že bratři Vojtěch a Bohuněk ze Všenor prodávají mistru Řádu Lvovi (1352–1366) svou svobodnou dědinu ležící za řekou Mží až k hoře zvané Vráž u obce Dobřichovice³⁷. Je třeba se ještě zmínit o rozšíření Řádu na Moravu – král Václav I. daroval křižovníkům kostel sv. Hypolita v Hradišti nad Znojmem³⁸. Do Slezska se Řád dostal díky Anežčině setře Anně v roce 1240. Křižovníci se usadili ve Vratislavi, postavili zde špitál ke cti sv. Alžběty a odtud se Řád dostal i do Polska. V čele Řádu stál velmistr se sídlem v Praze. Do roku 1552 si křižovníci volili velmistra svobodnou volbou ze svého středu, ale císař Rudolf II. nařídil kvůli vydržování arcibiskupství pražského, aby přijali za velmistra arcibiskupa jmenovaného králem. Tento způsob volby, nazývaný postulace, trval až do roku 1694.

Pražští arcibiskupové, např. Zbyněk Berka z Dubé či Jan Lohelius, v Dobřichovicích pobývali často a rádi, velmistr Jiří Ignác Pospíchal, který byl v roce 1694 zvolen již opět svobodnou volbou členů Řádu, napsal hodně zajímavého o Dobřichovicích ve svém *Diariu*³⁹.

V době velkého stavebního rozmachu v Praze za krále Jana Lucemburského a za Karla IV. byly z křižovnických pozemků za Poříčskou bránou těženy stavební materiály a král Jan náhradou za to dal Řádu část svého lovčího lesa v Brdech u vsi Dobřichovic –

³² NAČR, Edice CDB IV/1 č. 266, s. 452-456.

³³ Edice RBM II, č. 2713, s. 1186 – 1187.

³⁴ Listina z roku 1337. Edice RBM IV, č. 427, s. 175.

³⁵ Pergamen s pečetí krále Jana z roku 1337.

³⁶ Edice RBM VI/1, č. 110, s. 62-63.

³⁷ Edice RBM VII/4, č. 1020, s. 613–614.

³⁸ Edice CDB III/2, č. 257, s. 348-349.

³⁹ Citováno dle Rezek, Antonín: Paměti generála řádu křižovnického Jiřího Pospíchala z let 1661–1680. Zprávy o zasedání Královské české společnosti nauk 1880, Praha 1881.

viz listinu z 5. 6. 1337⁴⁰. Křižovníci rozšířili kostel sv. Martina⁴¹ v Karlíku a nově přistavěnou část zasvětili sv. Prokopovi. Jako dobří hospodáři se představitelé Řádu věnovali jak polnímu hospodářství, tak i svým lesům a z praktických důvodů příliš vzdálený háj zvaný Roblín směnili za bližší háj Mořinu „v okolí jejich kostela Dobřichovice“. Výměnu provedl Štěpán, zemský písař Českého království se souhlasem krále Jana Lucemburského a velmistra Řádu Oldřicha. V listině z roku 1338 je zmíněn kostel sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku a výměnu potvrdil král Jan Lucemburský listinou z 25. 7. 1338⁴². Když císař Karel IV. začal se stavbou hradu Karlštejna – 10. 6. 1348, mělo to velký vliv i na Dobřichovice, neboť přímo v (budoucím) Karlíku císař nechal postavit tvrz Hrádek⁴³ na ochranu východní strany hradu Karlštejna. Roku 1413 pražská konsistoř jmenovala kostel sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku farním kostelem obce Dobřichovice („ecclesia parochialis“), což se událo za velmistra Jana ze Zdenic (1407–1419).

2. 4 Dobřichovice za válek husitských 1419–1434

Husité vyplenili několik křižovnických statků, např. v Ďáblicích a v Hloubětíně a rovněž v Dobřichovicích. Císař Zikmund z obavy, aby se obec Dobřichovice nedostala při vypuknutí husitských válek do moci Pražanů, zastavil ji rytíři Bolechovci z Pušperka⁴⁴. Listina byla vydána roku 1420, ale Bolechovec zde zpočátku nebydlel. Pražané přesto Dobřichovice, jako i jiné vsi blízko Prahy, uchwátily a zapsali je Liděřovi, který je užíval v době, kdy byly králem již zapsány rytíři Bolechovci. A tak v době husitské střídaly Dobřichovice často své majitele, v roce 1420 je měl zapsány rytíř Bolechovec, v roce 1428 Liděř, v roce 1435 se jich vdova Dorota vzdala ve prospěch syna Jana Bradatého a dalším držitelem byl Matěj z Říčan a Jan Šrámek. Tvrz Hrádek byla v době, kdy byl velmistrem Řádu Mikuláš Čapský (1419–1426), zbořena při obléhání hradu husity v roce 1422, rovněž tak i tvrz Dobřichovice.

⁴⁰ Edice RBM IV, č. 427, s. 175.

⁴¹ Sv. Martin je vyobrazen na oltářním obraze hlavního oltáře, zatímco sv. Prokop „jen“ na fresce spojující presbyterium s lodí kostela – srov. fotopříloha č. 20.

⁴² Edice RBM IV, č. 590, s. 230.

⁴³ Později po zakladateli byla tvrz zvaná Karlík, od níž i nynější obec přijala svůj název. Pod tímto názvem je Hrádek vzpomínán i ve hře Jaroslava Vrchlického Noc na Karlštejně jako místo k přenocování žen.

⁴⁴ Edice SEDLÁČEK, Zbytky registrer, č. 1083, s.154–155. Srov. též BUBEN Milan, M.: Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou, Praha 1996, s. 14.

2. 5 Dobřichovice po válkách husitských

Král Vladislav Jagelonský zakázal prodej statků duchovenstva laikům a nařídil, aby je církve vykupovala zpět⁴⁵. Velmistr Matyáš (Matěj) z Třebeska (1490–1511) se zaměřil na výkup statků, které někdy patřily Řádu. Vypůjčil si 400 českých grošů a vykoupil Dobřichovice ze zástavy od Heřmana z Hrádku a Jana Šrámka, viz listinu ze 17. 6. 1497⁴⁶. Velmi zvelebil vinici a zahradu křižovníků v Dobřichovicích. V roce 1505 vyplatil ze zástavy i jiná pole a dědiny a přidal je k záduší kostela sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku. V Řádu zavedl novou hodnost – generálního převora, který měl postavení a pravomoc mezi velmistrem a komendátory – „vedoucími odloučených pracovišť“ Řádu. Za velmistra Václava z Hradešína (1511–1552) povolil král Ludvík listinou z 25. 10. 1526 vykupovat zpět statky, které byly předchozími králi zastaveny⁴⁷. Řád tak zůstal v držení Dobřichovic až do roku 1619. Dobřichovicím byla věnována nevšední péče i za dalších velmistrů. Velmistr Antonín Brus z Mohelnice (1552–1580) rád v Dobřichovicích pobýval, dal do pořádku zpustošenou vinici a do panské zahrady nechal vysadit velmi kvalitní odrůdy ovocných stromů. V letech 1553–1563 dal přestavět tvrz křižovníků na letní sídlo – „kněžský dům“ (v kronikách nazývaný „villam domicialem“). Velmistr Zbyněk Berka z Dubé (1592–1606) byl první pražský arcibiskup postulovaný křižovníky za jejich velmistra na žádost císaře Rudolfa II⁴⁸. Na provinční synodě, kterou Zbyněk Berka z Dubé jako arcibiskup uspořádal v roce 1605, byly v Čechách úředně vyhlášeny závěry Tridentského koncilu, konaného v letech 1545–1563. V Dobřichovicích dal Zbyněk Berka z Dubé koncem XVI. stol. provádět renesanční úpravy zámku. Od té doby je o Dobřichovicích více zpráv. Zejména převor Manner, bývalý správce dobřichovického statku, sestavil velký urbář zvaný *Liber flavus* z roku 1645, kde píše na straně 358 : „... při týchž Dobřichovicích jest přední klynot dům vráctně vystavěný, ve kterém předešle totiž okolo léta 1636 a předtím žádný jiný nebydlel toliko hospodář. A když generálmistři příjezdem tu býti ráčili, bylo všechno v čistotě spraveno a způsobeno.“⁴⁹

⁴⁵ Edice SČPL I, č. 3937, s. 926.

⁴⁶ Edice SČPL I, č. 4265, s. 1012.

⁴⁷ Edice SČPL, č. 6832, s. 1644.

⁴⁸ Tato praxe, nazývaná postulací, trvala až do roku 1668, kdy křižovníky zvolený velmistr Jan Bedřich z Waldsteina (1668 – 1694) byl teprve roku 1675 (kvůli svému mládí) zvolen metropolitní kapitulou arcibiskupem pražským.

⁴⁹ Edice SEDLÁČEK, Zbytky register, č. 1083, s. 154 – 155. Srov. též Kniha památní na sedmisetleté založení českých křižovníků s červenou hvězdou, Praha 1933.

2. 6 Dobřichovice za války třicetileté 1618–1648

Dobřichovice zůstaly v držení Řádu až do roku 1619. V době stavovské rebelie, těsně před a na začátku třicetileté války byl velmistrem Jan Lohel (1612–1622), opět pražský arcibiskup, který po Pražské defenestraci roku 1618 odjel do Vídně. Po bitvě na Bílé hoře se pak vrátil zpět a následně roku 1622 vydal zákaz přijímání pod obojí způsobou.

Během třicetileté války utrpěl Řád značné hospodářské ztráty. Hned na začátku, při povstání českém, obdržel velmistr Řádu Jan Lohel od direktorů Království českého vyrozumění, že se jim odebírá statek Dobřichovice a dává v držení Jindřichu Matesu hraběti z Thurnu.⁵⁰ V zámku bydlela jeho manželka a nechávala zde sloužit evangelické bohoslužby (srov. Pospíchalovo Diárium z roku 1663). Po roce však byly z nařízení císaře Ferdinanda Dobřichovice vráceny křižovníkům zpět a bývalí majitelé nedostali žádnou náhradu. Velmistr Lohel se ve své činnosti opíral zejména o jezuity. V roce 1641 téměř celou ves vypálili Švédové, zámek byl vydrancován a posléze rovněž vypálen. V témže roce byl vykraden a vypálen švédskými vojáky i kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku. Píše o tom opět převor Jan Manner ve svém urbáři *Liber flavus*. V roce 1659 napsal o Dobřichovicích toto:

„Poddaní v tomto kraji jsou lidé pracovití. Je tu hodně hájů, lesů a polí, z nichž bývá dobrá úroda. V těchto Dobřichovicích je vzácný dům, vystavěný jako zámek. Sem přijíždějí generálmistři a vše muselo být opraveno, neboť to bylo pobořeno Švédy. Okolo dvora je mnoho stromů, nejvíce však v zahradě, obehnané zdí. Velmistr Berka sem velice rád jezdil a nechal zde vysadit mnoho ovocných stromů. Naproti dvoru je mlýn a pila. V lesích u Vonoklas je vápenný lom a vápenice. Je tam blízko rovněž vinice, často dává bohatou úrodu vína. V ovčíně bývalo hodně ovcí, které měly v okolí hojnost pastvin. Ovčín však byl zrušen, na jeho místě postaveny stodoly a stáje pro mnoho koní. Dále jsou zde pole, kde dříve bývala chmelnice. Ta však byla zrušena, neboť ovce při cestě na pastviny chmel spásaly.“⁵¹

2. 7 Dobřichovice po válce třicetileté

Po skončení třicetileté války nechal velmistr Arnošt hrabě Harrach, pražský arcibiskup (1623–1667) zámek opravit a v kapli sv. Václava se opět sloužily katolické bohoslužby. Založil vlastní řádové gymnasium. Dále založil seminář a přispěl k tomu, že

⁵⁰ Edice Sedláček, Zbytky register, č. 1083, s. 154–155.

⁵¹ Citováno podle Kniha památní na sedmisetleté založení českých křižovníků s červenou hvězdou, Praha 1933.

od roku 1654 na Karlo-Ferdinandově universitě vyučovali a studovali nejen jezuité, ale i františkáni, dominikáni a minorité. Velmistr prosadil u Svatého stolce zřízení nových biskupství, v roce 1655 v Litoměřicích a v roce 1664 v Hradci Králové. Obnova Dobřichovic byla o to těžší, že v roce 1659 téměř celé Dobřichovice lehly popelem. Rezidenci se podařilo obnovit v roce 1665.

Rekonstrukční období po skončení třicetileté války bylo pro rozvoj nejen Řádu, ale i Dobřichovic klíčové. To, že v době, kdy bylo třeba napravovat škody způsobené válkou, byli v rozhodujících pozicích v Řádu muži, kteří dokázali zničený majetek nejen opravit, ale položit základy nebývalému rozvoji, utvořilo dnešní charakter Dobřichovic. Nejprve převor Jan Manner, který položil základ dobrému hospodářskému stavu, dále jeho nástupce V. J. Tillich (1659–1662) a po němž následoval Jiří Ignác Pospíchal, který se velice pečlivě staral o řádové statky a po smrti velmistra Jana Bedřicha z Waldsteina se stal velmistrem Řádu on. Velmistrem byl až v letech 1694–1699, o rozvoj Dobřichovic se nejvíce zasloužil už jako převor. Velmi často v Dobřichovicích pobýval, znovu vybudoval rozbořený dvůr a vystavěl roku 1679 kapli sv. Judy Tadeáše⁵², která nahradila malou kapli sv. Václava, stojící u zámku. Svědčí o tom barokní kartuše s latinským nápisem, který znamená: „Svatyně svatému Tadeáši apoštolu, který u lidí jest v nenávisti bez příčiny, dle slibu jest vystavěna.“⁵³ Dobřichovice byly, jako u jeho předchůdce, velmistrovým oblíbeným sídlem a zval sem jak řádové bratry, tak i duchovní a světské hodnostáře, vojenské pohlaváry a výtvarné umělce. Císař Leopold udělil velmistru J. I. Pospíchalovi právo, aby zasedal ve stavovském sněmu jako čtvrtý v řadě prelátů království Českého a první mezi řeholními preláty. Je nazýván druhým zakladatelem Řádu⁵⁴.

Ve stínu velmistra Pospíchala by ovšem neměl stát ani jeho předchůdce Jan Bedřich z Waldsteina. V letech 1668–1694 byl velmistrem Řádu a byl to on, za jehož vlády byla dokončena oprava zámku v Dobřichovicích. Z hlediska celonárodních dějin je pak třeba připomenout to, že Jan Bedřich z Waldsteina se velmi zasloužil o rekatolizaci Českých zemí. Z hlediska vývoje obsazování funkce velmistra Řádu je velmi zajímavé, že byl zvolen svobodnou volbou křižovníků a teprve později, kvůli jeho mládí, jej metropolitní kapitula zvolila arcibiskupem pražským. Byl intronizován v roce 1676 a byl posledním křižovníckým velmistrem, který byl zároveň arcibiskupem pražským.

⁵² Srov. fotopříloha č. 7.

⁵³ Srov. fotopříloha č. 8.

⁵⁴ Právě velmistru Pospíchalovi především vděčí Dobřichovice za to, že umělecká hodnota místních památek zásadně přesahuje standard malé zemědělské obce. O velkorysém zařízení kaple sv. Judy Tadeáše, kde na položený vysoký umělecký standard navazovali i Pospíchalovi nástupci, svědčí i vzácné obrazy – srov. fotopřílohy č. 10 a zejména č. 11 a 12.

2. 8 Dobřichovice v 18. století

Další řádový velmistr, Jan František Franchimont z Frankelfeldu (1699–1707) se zasloužil o zvelebení řady kostelů na křižovnických statcích, rovněž kostela v Dobřichovicích⁵⁵ a Řevnicích. Byl milovníkem umění a podporoval zejména literární činnost členů Řádu, jako například Františka Beckovského, který vydal přes 50 spisů věnovaných historii a hagiografii, mimo jiné též malý spisek Apoštol Páně, svatý Jůdas Tadeáš, při Bohu věrný náš zástupce a Poselkyně starých příběhův českých, ve které je citován nápis na kartuši kaple sv. Judy Tadeáše v Dobřichovicích. Na frontispice prvně jmenovaného spisku je pohled na Dobřichovice a Karlík a na nápisové pásce je napsáno „*Svatý Judo Tadeáši, oroděj za obec naši*“ a na této frontispice je i znak Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou a nápis „*Dobržichovice*“. Když v roce 1712 vyhořela škola, postavená křižovníky již v 16. století, nechal velmistr Martin Konstantin Beinlich (1707–1721) v roce 1716 postavit školu novou.

V roce 1733 oslavoval Řád 500. výročí svého založení a císař Karel VI. zřídil ve Vídni u chrámu sv. Karla Boromejského, který Řádu věnoval, komendu Řádu. Později zde byl i špitál. Chrám byl vysvěcen v roce 1738 a velmistr František Matěj Böhmb (1722–1750) zde za účasti císařského dvora sloužil slavnou mší svatou.

Za velmistra Böhmba byla provedena oprava zámecké budovy v Dobřichovicích poškozené roku 1734 povodní na Berounce. Byly položeny nové podlahy, osazena nová okna, dveře a vystavěny krby. Štít zámku byl zcela obnoven a umístěn na něm nápis „*6. 7. 1734 z přízně nebes obnoven*“. V roce 1739 zamrzla Berounka a ledy ucpaly koryto řeky, a způsobily další povodeň. V době války o rakouské dědictví (1740–1748), kdy Francouzi pomáhali rakouské císařovně Marii Terezii, došlo k velkým škodám na křižovnickém majetku, byl zpusťšen statek, zničena pole, vydrancován zámek. Farář Scharschon, který postavil řevnický kostel sv. Mauritia, napsal ve svých pamětech o tom, jak se tato válka dotkla Dobřichovic a Řevnic. Na památku padlých v bitkách mezi Francouzi a Prušáky jsou dodnes v polích u Dobřichovic – na východní straně města – dvě malé kapličky⁵⁶. Na rozcestí v Letech na Karlštejn je na památku padlých litinový kříž uprostřed tří lip.

Přírodní pohromy ničily zámek za velmistra Františka Matěja Böhmba opakovaně, takže musel nechat obnovit generalát i v roce 1747, kdy byl opět zničen povodní na Berounce. I po zbytek jinak klidného 18. století místní kroniky zaznamenávají spíše negativní zprávy. V roce 1748 byla veliká neúroda, v roce 1773 propukl dobytčí mor.

⁵⁵ Srov. pozn. pod čarou č. 54

⁵⁶ Srov. fotopříloha č. 15.

Zámek, stojící příliš blízko u řeky, i nadále trpěl častými povodněmi. Na jaře 1770 byla velká voda po prudkých deštích, v roce 1775 ledy ucpaly koryto Berounky a opět byla povodeň a velká voda v roce 1777 zanechala značnou škodu na pozemcích.

Ne všechny povodně měly pouze negativní dopady. Po povodni, která byla koncem února 1753, kdy následkem velkých ker řeka u zámku stoupla o 7,5 lokte a poškodila vnitřní zařízení zámku nechal budoucí velmistr Antonín Jakub Suchánek (1755–1795), který byl v roce 1753 administrátorem v Dobřichovicích, místnosti znovu vymalovat, nasadit nová okna a nainstalovat kamna. Malby v sále provedl pražský malíř Václav Schlachter. Na průčelí zámku byl namalován řádový znak a na východní straně sluneční hodiny. Velmistr pečoval i o farní kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku, který nechal rozšířit přistavěním barokní lodi. V době, kdy byl velmistr Suchánek v čele řádu, stihla české země, včetně Dobřichovic další válka, a to sedmiletá, která začala obléháním Prahy Prusy (1756–1763). V roce 1779 došlo v Dobřichovicích k velikému požáru, když jiskra z pivovaru, který byl i se sladovnou a bečvárnou umístěn v zámku, zapálila šindelovou střechu a během několika hodin lehl popelem celý zámek, kostel i věž, kde se žárem roztavily dva zvony. Shořely též zásoby chmele, sladu a obilí a několik blízkých stavení. Během tří let však byl zámek postaven v té podobě, jakou má dnes⁵⁷, a bydlel v něm jak administrátor, tak i správce. Rovněž byla dostavěna zámecká věž a na ní umístěny hodiny. Koncem 18. století dal zdejší farář vymalovat všechny ložnice a sál malbami, které prováděl opět pražský malíř Václav Schlachter. Malby byly kolem roku 2000 zrestaurovány. Řád jen těsně unikl josefínské sekularizaci, císař Josef II. (1780–1790) zrušil Řádu Anežský špitál. V té době se odehrávala další válka – a to válka spojenecká, kdy se Rakousko spojilo s Ruskem v bojích proti Francouzům.

2.9 Dobřichovice v 19. století

V Karlíku dal velmistr Ignác Blažej Zeidler (1795–1809) vymalovat kostel sv. Martina a Prokopa⁵⁸ též pražským malířem V. Schlachterem. Začátkem roku 1812 se rozvodnil Karlický potok, za necelé tři týdny znovu a byly z toho velké zátopy. Naopak rok 1834 byl velice suchý, což mělo velmi negativní vliv na hospodaření křížovnického statku. Napoleonské války (1812–1816) se Dobřichovicím vyhnuly, ale na zámku byl ubytován oddíl ruských kozáků. Kaple svatého Judy Tadeáše v roce 1845 vyhořela a po povodni téhož roku byly znovu tak vydatné deště, že byla kuchyně v zámku zanesena bahnem. Škody na pozemcích byly obrovské. V květnu toho roku byla silná bouře

⁵⁷ Srov. fotopříloha č. 6.

⁵⁸ Srov. fotopříloha č. 17.

provázená krupobitím, kdy kroupy byly velké jako slepičí vejce. Poškozený zámek byl brzy opraven za velmistra Jakuba Beera (1840–1886), který do pokojů nechal nainstalovat krásná kachlová kamna. Ta se nyní nacházejí rozebraná jednak na řevnické faře, jednak v klášteře Řádu v Praze.

Jak vypadaly Dobřichovice v roce 1840, lze vidět na fotopříloze č. 3 – mapa katastru obce Dobřichovice – pořízená ve Státním okresním archivu v Dobřichovicích. Berounka v roce 1847, kdy byly velice silné mrazy, zamrzla téměř až na dno. V roce 1858 vyhořel křížovnický mlýn. V roce 1861 hořelo v blízkosti zámku, byla shozena šindelová střecha a později byla nahrazena taškami. Tehdy také vyhořela zchátralá škola a velmistr Jakub Beer nechal v roce 1862 postavit novou.

Ze Státního okresního archivu v Dobřichovicích pochází též mapa katastru obce Dobřichovice z roku 1860 – na fotopříloze č. 4 je zachyceno osídlení levého břehu řeky Berounky – centrum obce. Na fotopříloze č. 5 je mapa katastru obce Dobřichovice – část Karlík s farním kostelem sv. Martina a Prokopa (též na levém břehu řeky Berounky). Stavba české Západní dráhy začala v roce 1861 a již za dva roky nato jezdily 4 vlaky denně. Nynější nádraží je z roku 1883. Kvůli stavbě silnice k nádraží a rozšíření nádraží byly směněny pozemky Řádu a obecní pozemky v lokalitě Na Brunšově⁵⁹. V dopise z 21. 11. 1887 je zmiňována směnná smlouva s Řádem. Řád postupuje obci celé pozemky č. 864/1 a 864/2 a tyto pozemky směnili obec se Západní dráhou.

Prusko-Rakouská válka během níž v roce 1866 Prusové vtrhli do Prahy se Dobřichovic významně nedotkla. Dobřichovice i nadále velmi sužovaly povodně, např. v květnu 1870. Další povodeň, z roku 1872 za velmistra Jana Jestřábka (1866–1878) zpustošila kapli svatého Judy Tadeáše. Kaple byla opravena, byl před ní postaven nový dřevěný kříž a na kapli byla též položena nová střecha.⁶⁰

Dobřichovice byly povýšeny na městys 9. července 1876⁶¹. Rozhodnutí bylo takto formulováno: *Obecnímu výboru v Dobřichovicích! Jeho Cís. a Král. Apoštolské Veličenstvo František Josef I. ráčil dne 31. května 1876 obec Dobřichovice Nejmilostivěji za městys povýšiti! O tomto Nejmilostivějším rozhodnutí dávám obecnímu výboru z rozkazu veleslavného c. k. náměstnictví ze dne 13. června 1876 čís. 31710 u vyřízení žádosti z dne 6. listopadu 1875 k radostné vědomosti známost. Na Smíchově dne 22. června 1876. Cís. Král okresní hejtmán: Bohdanecký Razítko hejtmanství.* K oslavám povýšení na městys byl dokonce vydán podrobný dokument, který, domnívám se, je zajímavé zde uvést: „*Program*

⁵⁹ Státní okresní archiv Dobřichovice, korespondence Řádu a obecního výboru v Dobřichovicích.

⁶⁰ Farní kronika obce Dobřichovice, nepublikováno.

⁶¹ Státní okresní archiv Dobřichovice, karton č. 1- archiv obce Dobřichovice. V příloze ofotografováno oznámení okresního hejtmána Bohdaneckého obecního výboru v Dobřichovicích ze dne 22. 6. 1876.

slavnosti, která odbýváti se bude v neděli dne 9. července 1876 v obci Dobřichovice za příčinou dosažené milosti Císařské, kterou povýšená se stala z obce vesnické v řadu městysů v Čechách“⁶². V tomto dokumentu bylo vše dopodrobna vypsáno, počínaje předvečerem, kdy se mělo 3x vystřelit z hmoždířů, v noci ozdobit domy prapory, věnci a ratolestmi, za svítání opět 3x vystřelit z hmoždířů. Zejména obecní dům a škola musely být okrášleny značně velikým praporem v barvách císařských, pak více a menšími prapory v bílo-červené, bílo-modré a černo-žluté. Byla postavena slavnostní brána a doprovod průvodu měli tvořili brandisté, tj. obyvatelé obce na koních. Průvod měl být uspořádán takto: 1. občan na koni s praporem, 2. osm brandistů a kapela, 3. dívky školní s prapory, 4. družičky, 5. družička, která ponese červený polštář s dekretem o povýšení na městys, 6. c. k. okresní hejtman, 7. jeho úředníci, 8. starosta, radní, občané, 9. okresní starosta s družinou, 10. zástupci okolních obcí, 11. další pozvaní hosté, 12. brandisté na koních. Napřed se půjde do chrámu Páně, zde proběhne mše a požehnání dokumentu. U křižovnického parku bude postaveno podium, zde budou proslovy starosty Dobřichovic, poděkování Jeho císařskému královskému Apoštolskému Veličenstvu Františku Josefu I.. Potom se zvolá 3x sláva! a 3x se vystřelí z hmoždířů. Dále hudba zahraje Bože, zachovej nám krále a Kde domov můj a píseň od Kreutzera Den Páně. Pak se půjde zpět do kostela, kde bude slavnostní Te Deum laudamus, pak do domu obecního, kde by se skvěla veliká tabule. Pak by se průvod rozešel. Chudým se dá bochník chleba, 1 litr piva a nějaký pokrm. Odpoledne bude volná zábava. Navečer se opět 3x vystřelí z hmoždířů a na závěr budou taneční zábavy v hostincích. V Programu slavnosti byla praktická poznámka – požádat Správu železné dráhy, aby vypravila o 12 (večerní) hodině vlak Dobřichovice – Praha, neboť poslední jel v 8 hodin večer. S největší pravděpodobností se vše skutečně odehrálo podle tohoto podrobného scénáře.

Nástupce Jana Jestřabka, velmistr Emanuel Jan Křitel Schöbl (1879–1882) nechal pro dobřichovický zámek ulít dva zvony, větší, pojmenovaný Emanuel, a menší, nazvaný Maria. Oba zvony byly za 1. Světové války zrekvírovány německou armádou. Kaple byla opravena v roce 1886 za velmistra Františka Huspeky (1882–1891), který ji rovněž vysvětil. Podlaha byla zvýšena o 1 metr, byly nainstalovány nové varhany a zvětšen kůr. Byl vystavěn nový taras – zeď u Berounky. Povodeň na Vltavě v roce 1890 strhla v Praze dokonce část Karlova mostu a rozvodněná Berounka zatopila dobřichovickou školu.⁶³

Pro rozvoj Dobřichovic i sousedních obcí bylo klíčové zřízení mostu, který by spojil obě části obce, která byla doposud odkázána na brod a přívoz. Práce na novém mostě

⁶² Státní okresní archiv Dobřichovice dokument – „Program slavnosti“.

⁶³ Farní kronika obce Dobřichovice, nepublikovaný rukopis.

přes Berounku započala v červenci 1896 a most byl slavnostně posvěcen velmistrem Václavem Horákem (1891–1901) a otevřen téměř přesně za rok.⁶⁴ Součástí programu samozřejmě byla slavnostní bohoslužba v kapli sv. Judy Tadeáše. Vzhledem k tomu, že podstatnou část nákladů na vybudování mostu nesla obec Dobřichovice, bylo na něm vybíráno mýto.⁶⁵

2. 10 Dobřichovice ve 20. století

Krátce před první světovou válkou prodělala kaple sv. Judy Tadeáše další rozsáhlé opravy, po nichž byla zkolaudována v roce 1913 za velmistra Františka Xavera Marata (1902–1915). Tento velmistr je jako jediný pohřben v blízkém okolí – v městě Řevnice, přičemž jeho pohřeb v roce 1915 byl událostí celostátního významu.

Nástupcem velmistra Marata se stal ThDr. Josef Vlasák (1915–1958) 45. velmistr křížovníků, který řídil Řád ve velmi těžkých obdobích obou světových válek. I v době, kdy v čele Řádu stál velmistr Vlasák, trpěly Dobřichovice velmi často povodněmi na Berounce či rozvodněným Karlickým potokem. Jenom v prvních třech dekádách 20. století to bylo v letech 1903, 1909, 1911 a 1922 a při posledně zmíněné povodni opět stála voda i v kapli sv. Judy Tadeáše. I jinak byly Dobřichovice dle zápisů ve Farní kronice a s nimi i tzv. zbytkový statek patřící Řádu sužovány různými přírodními pohromami. V říjnu 1919 napadla taková spousta sněhu, že lámala stromy, a na polích zůstala nesklizena cukrová řepa. Požár v roce 1921 zničil 24 ha křížovnického lesa. V roce 1923 hořelo v blízkosti zámku. V době celosvětové krize v roce 1929 byla krutá zima. V roce 1939 a 1940 byla při povodni voda v suterénu školy a v únoru 1941 se ledové kry nakupily u mostu v Dobřichovicích a přesahovaly přes horní okraj mostu. Následná velká voda strhla v Dobřichovicích 28 domů či chat.⁶⁶ Další velká zimní povodeň následovala po šesti letech. Začátkem března v roce 1947 nastala prudká obleva, ledy na řece se hnuly a silné kry vynesla voda až do zahrad na břehu řeky Berounky.⁶⁷ Vzhledem k tomu, že ani po změně režimu se nepodařilo ovládnout přírodní živly, byly povodně na Berounce také v letech 1954, 1956, 1978, 1981, 1986.

Kvůli častým povodním musela být Berounka roku 1920 zregulována, přitom Řád podstoupil státu 1694 m² pozemků za 1 820 korun. V témže roce byl zaveden v zámku

⁶⁴ Příloha č. 37 – stará pohlednice zachycující slavnostní otevření mostu.

⁶⁵ Když byl v roce 1996 otevřen nový most, historie se opakovala a obec za účelem splácení úvěru, který si na výstavbu mostu musela vzít, opět vybírala mýto. Právní prostředí se ovšem za 100 let poněkud posunulo ve prospěch bezplatného obecného užívání a tak byla příslušná vyhláška obce Dobřichovic nálezem Ústavního soudu č. 269/2001 Sb. zrušena.

⁶⁶ Viz fotopřílohu č. 26.

⁶⁷ Viz fotopřílohu č. 27.

elektrický proud. Také bylo 13,5 % křižovnického lesa zničeno mniškou a Řád rozprodal tyto pozemky na stavební parcely, což umožnilo stavební rozvoj levobřežní části obce – Brunšova.⁶⁸

Zákon o pozemkové reformě byl přijat 16. 4. 1919 a 11. 6. 1919 byl vytvořen Státní pozemkový fond.⁶⁹ Pozemková reforma v roce 1920 velmi zmenšila majetek Řádu a křižovníci byli nuceni značně omezit provoz špitálů. V rámci pozemkové reformy stát zabral půdu patřící všem velkým pozemkovým vlastníkům, tedy i klášterům a řádům, pozemkovou reformou byla z povahy věci nejvíce postižena šlechta a církve. Konkrétně bylo rozhodnuto o záboru orné půdy nad 150 ha a nad 250 ha půdy celkem. Křižovníci vlastnili v Dobřichovicích a okolí zhruba 900 hektarů půdy, z toho bylo zabráno např. 190 ha kvalitní půdy od Karlické ulice k Viničné aleji. O rozdělení majetku zabraného velkostatkům jednal Přídělový zákon z 30. 1. 1920 a 8. 4. byl přijat Náhradový zákon. Pozemková reforma se nejintenzivněji prováděla v letech 1923–1926. Pro informaci uvádím přídělové ceny půdy velkostatku Dobřichovice, určené Státním pozemkovým úřadem dne 29. 7. 1924: Role – I. třída – za hektar 9 000 korun, II. třída – 8 400, III. třída 7 000, IV. třída 6 000 a V. třída 5 000 korun za hektar. Pastviny se prodávaly za 500 korun za hektar, byly – li v I. třídě, ve II. třídě za 100 korun. Přídělová cena luk a rolí byla stejná. Stavební plochy se prodávaly za 1,50 korun za m². Náhrada byla poskytována ve znehodnocené měně. Pozemková reforma posílila střední stav v zemědělství a umožnila další urbanistický rozvoj obce Dobřichovice, která se ze zemědělské obce, v níž většina obyvatel byla na Řádu ekonomicky závislá, začala stávat místem, v němž většina obyvatel není zaměstnána a dojíždí drahou za prací do Prahy. Lesy byly převedeny do vlastnictví státu či obcí.

I přes ekonomické ztráty způsobené pozemkovou reformou se Řád i nadále snažil udržet svůj dobřichovický majetek v dobrém stavu. Jako náhradu za rekvírované zvony nechal Velmistr Vlasák ulít pro kapli svatého Judy Tadeáše v Dobřichovicích dva zvony – zvon Juda Tadeáš vážil 204 kg a Panna Maria 116,5 kg. Pro farní kostel svatého Martina a Prokopa nechal ulít zvon Prokop, který vážil 90 kg. Zhotovení všech zvonů stálo 8 000 korun. V roce 1935 byly opraveny zámecké budovy a střecha kaple za 9 000 korun.⁷⁰

Ani nové zvony nezněly z věže dobřichovického zámku a karlického kostela příliš dlouho. Začala druhá světová válka a zvony byly opětovně rekvírovány. V roce 1942 byla

⁶⁸ Farní kronika Dobřichovic – nepublikovaný rukopis. Srov. též přílohy č. 31 a 32.

⁶⁹ Státní okresní archiv Dobřichovice.

⁷⁰ Farní kronika Dobřichovic.

podána žádost o ponechání zvonů z let 1660 a 1779⁷¹. Naposledy bylo zvoněno všemi zvony 7. 4. 1942. Zvony byly zrekvírovány armádou, v kapli svatého Judy Tadeáše v Dobřichovicích byl ponechán sanktusový zvon z roku 1779 a v kostele svatého Martina a Prokopa v Karlíku zvon z roku 1660.

Přesto, že vůči postoji některých představitelů Církve v období II. světové války bývají vznášeny výhrady pro jejich údajnou pasivitu, o Řádu to rozhodně neplatí. Velmistr Vlasák byl po 2. světové válce vyznamenán válečným křížem za protinacistický odboj. Po komunistickém puči byl režimem přesunut jako administrátor ke sv. Petru Na Poříčí. Ani válečné zásluhy velmistra Vlasáka však nezabránilo tomu, aby na řádový statek v Dobřichovicích (pronajatý v té době Němci Rösenerovi) nebyla uvalena národní správa. Proti tomuto neopodstatněnému opatření bojoval Řád až do převzetí moci komunistickým režimem. Na rozparcelovaném statku přestal Řád definitivně hospodařit 30. 9. 1948. Ani národní správa statku nebyla zcela důsledná, protože Řádu byl v Dobřichovicích 4. 7. 1945 alespoň navrácen sad.

I přes hospodářské problémy, které v Dobřichovicích Řád v souvislosti s národní správou statku měl, se po válce duchovnímu životu dařilo dobře. Např. v roce 1947 biřmoval v Dobřichovicích arcibiskup Josef Beran 280 biřmovanců. Ani po válce nepřestaly povodně, a tak v zimě 1947 ucpaly ledy koryto Berounky⁷², která stoupla o 6 metrů nad normál, voda zatopila Dobřichovice a v kapli bylo cca ¼ metru vody.

Po skončení 2. světové války se sice bratři s velmistrem vrátili zpět do budovy kláštera v Platněřské ulici, odkud museli za války odejít, ale již v roce 1950 obsadily všechny kláštery římskokatolické církve složky ministerstva vnitra. V té době spravoval Řád 26 far v pražské a v litoměřické diecézi. V rámci této perzekuce byly Řádu zabráněny všechny statky, které mu ještě po předešlých pozemkových reformách zbyly. Od roku 1958 do roku 1988 nemohl Řád v České republice působit. Křížovníci působili pouze ve Vídni u chrámu svatého Karla Boromejského, kde byla jejich komenda.

Hospodářská likvidace Řádu se nevyhnula ani Dobřichovicím. Na protokolu, sepsaném na MNV a datovaném 28. 8. 1950, pojednávajícím o opravě opěrné zdi zámku a regulaci náhonu (postavené nad řekou po roce 1861) je podepsán za farní úřad křížovnícký farář páter Antonín Jamnický⁷³. Téhož roku matriky vedené Církví od roku 1678 přebírá podle zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách, český stát.

⁷¹ Farní kronika cituje oportunní zdůvodnění, proč měly být alespoň některé zvony ponechány, které však bylo nutnou daní za zachování alespoň nějakých zvonů.

⁷² Srov. fotopříloha č. 27.

⁷³ Státní okresní archiv Dobřichovice.

Páter Antonín Jamnický podepsal v roce 1950 na MNV Dobřichovice za farní úřad zápis o převzetí hřbitova obcí. Vyučoval náboženství na základní škole v Dobřichovicích i v roce 1948, kdy jsem začala chodit do první třídy. V roce 1952 chodilo na vyučování náboženství 160 dětí, za rok již jen polovina. Páter Jamnický byl posledním křižovnickým farářem v Dobřichovicích, v Řevnicích působil do roku 1960 arciděkan páter V. E. Bronec. Dobřichovice i nadále trpěly povodněmi, proto bylo řečiště Berounky rozšířeno a zregulováno v roce 1956.

V dobřichovickém zámku – letním sídle velmistra – našel tehdejší administrátor farnosti páter Vendelín Šimeček v roce 1969 vzácnou kolekci obrazů – celkem 56– obsahující 10 portrétů velmistrů, mezi nimi i portrét velmistra Horáka od Václava Brožíka, avšak portrét velmistra Huspeky od Františka Ženíška, přestože byl popsán v literatuře, zde nalezen nebyl. Řada obrazů byla značně poškozena⁷⁴. Režim slíbil zrestaurování a vystavení nalezených obrazů v opraveném zámku, kde měla být zřízena obrazová galerie, zůstalo však jen u slibů.

Nejviditelnější připomínkou působení Řádu v Dobřichovicích zůstal zámek. Jeho další osudy byly následující. Hospodářskou smlouvou byl 1. 5. 1972 převeden zámek z ONV Praha–západ – odboru vodního a lesního hospodářství na MNV Dobřichovice a to formou tzv. operativní správy. Hospodářskou smlouvou z 20. 12. 1973 byla nemovitost převedena z MNV Dobřichovice na Dům techniky ČSVTS, ale dle výpisu z evidence nemovitostí z 3. 12. 1980 pro obec Dobřichovice, Praha – západ, byl jako vlastník zapsán na základě oné hospodářské smlouvy 20. 12. 1973 Památník národního písemnictví. ČSVTS Praha převedl nemovitost na Památník národního písemnictví na základě hospodářské smlouvy z 1. 9. 1980 o převodu vlastnictví národního majetku. Dne 17. 11. 1988 sepsal Památník národního písemnictví a JZD Mír Velké Bílovice kupní smlouvu na tuto nemovitost. Novým vlastníkem bylo tedy toto JZD Mír, které kupní smlouvou o převodu nemovitosti převedlo dále nemovitost na společnost Vakam s. r. o. V té době byl značně zchátralý zámek dále devastován. Byla rozebrána a odvezena historická kachlová kamna, zámek byl pronajímán filmařům; při natáčení českého filmu Nahota na prodej dokonce částečně vyhořel a pyrotechnické efekty vyrazily okna v kapli sv. Judy Tadeáše. Proti těmto praktikám se zvedl odpor místních obyvatel, a to nejen členů farního společenství. I „díky“ takto destruktivnímu působení stávajícího držitele zámku byla všeobecně kladně přijata iniciativa Řádu křižovníků, který zmíněnou firmu zažaloval jako oprávněný vlastník o vyklizení a předání objektu⁷⁵.

⁷⁴ KLÍMA, Josef: Mladý svět, 1970, číslo 6 – „Co s nalezeným pokladem?“

⁷⁵ Vycházím z informací podaných dne 23. 4. 2010 správcem majetku Řádu.

V letech 1988–1992 řídil Řád velmistr Ladislav Sirový. Pražské centrum řádu křižovníků v době normalizace zůstávalo stále potlačeno, a tak jej zastupovala vídeňská komenda. Při příležitosti 700. výročí úmrtí blahoslavené Anežky, zakladatelky řádu, dostali vídeňští křižovníci z klášterního chrámu španělského královského zámku Escorial, uchovávajícího ostatek bl. Anežky – spodní čelist této světičky – jediný a poslední zub. V roce 1989, kdy se připravovala kanonizace bl. Anežky, zaslal na žádost pražského arcibiskupa a českého primase Františka kardinála Tomáška primas kláštera v Escorialu část čelisti bl. Anežky také svatovítské metropolitní kapitule.

Ve Vídni se též oslavovalo 250. výročí působení Řádu křižovníků ve Vídni a 750. výročí založení Řádu v Praze. V roce 1986 se ve vídeňské komendě sešli zástupci české katolické emigrace a zaslali papeži Janu Pavlu II. prosebný list, aby brzy došlo ke kanonizaci blahoslavené Anežky. To se uskutečnilo 12. 11. 1989 v Římě a mezi poutníky byl i nový velmistr řádu Ladislav Sirový, tajně zvolený v roce 1988.

Po sametové revoluci v listopadu 1989 se velmistr Sirový pustil do obnovy Řádu, který byl komunistickým režimem ekonomicky i finančně zruinován a počet kněží klesl na šest, kleriků s jednoduchými sliby bylo pět a novicové byli dva. Zákonem č. 298/1990 Sb., ze dne 19. 7. 1990 o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací, byl navrácen klášterní komplex v Praze a fara v Řevnicích.

Velmistr Sirový trpěl v důsledku věznění v nacistických koncentračních táborech i komunistických věznicích mnoha zdravotními problémy, byl též pracovníčně velmi vyčerpan, což pravděpodobně zavinilo automobilovou nehodu, následkem které velmistr zemřel. Jeho zásluhou Řád křižovníků přežil do třetího tisíciletí, a tak, možná v budoucnu bude nazván vedle sv. Anežky a velmistra Jiřího Ignáce Pospíchala třetím zakladatelem Řádu.

Po smrti velmistra Sirového nemohla být vykonána volba velmistra nového, neboť Řád neměl dostatek mladších kandidátů, a proto byla z rozhodnutí Sv. Stolce ustanovena dočasně řádová delegátská správa s apoštolským delegátem, biskupem pražské diecéze, Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, O. Praem (1992–2001). Řád se stabilizoval, v roce 1996 měl 17 členů, z toho 11 kněží. V prostorách konventu otevřel svou obrazovou galerii s řádovým pokladem a též kapli sv. Ducha. Řádu byl navrácen kostel sv. Petra Na Poříčí, který byl v roce 1995 znovu vysvěcen a kde se konají pravidelné bohoslužby.

V Dobřichovicích získal Řád zámek, letní sídlo velmistra Řádu, zpět v roce 1994 v tak špatném stavu, že trvalo 10 let, než byl opraven a způsobilý k užívání. Svému bohoslužebnému účelu slouží kaple sv. Judy Tadeáše, v zámku jsou prostory pro pořádání kulturních akcí, je tu též vinotéka a restaurace Zámecký had.

Pražský řádový konvent byl postupně opraven, v jeho části je církevní dívčí škola, slepecká knihovna a velká křižovnická knihovna, která v současnosti čítá zhruba 70 000 svazků. Řád přispívá na provoz nemocnice Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze ve Vlašské ulici, která je známá jako nemocnice pod Petřínem.

Co se týče kulturního života v Dobřichovicích, mají zde nezastupitelné místo aktivity spojené buď s místním společenstvím věřících, nebo se stavebními památkami, které Řád v Dobřichovicích vybudoval. Pro potřeby informování a duchovní formace věřících vycházel v Dobřichovicích od roku 1991 až do roku 2003 farní časopis AVE. Místní společenství věřících se aktivně zapojuje do veřejného života v obci, větší počet členů zastupitelstva a dva porevoluční starostové jsou známi jako aktivní katolíci. Kulturní život je s místní církví také částečně spjat členstvím dětí z věřících rodin v pěveckých souborech. Působí zde dětský pěvecký sbor Chorus Angelus a pěvecký sbor Ludus Musicus (od roku 1983). Sbor Ludus Musicus se zpětně zapojuje do evangelizačního působení hudby. Těžištěm činnosti souboru je obecně umělecká činnost provozovaná kromě Dobřichovic po celé České republice, zejména v Praze, ale i v zahraničí. Duchovní rozměr činnosti souboru se ovšem projevuje pravidelným (někdy s bohoslužbou slova spojeným) koncertem na vigílii Narození Páně. Na programu bývá kromě České mše vánoční od Jana Jakuba Ryby i jiná vhodná duchovní hudba a pro obyvatele i návštěvníky ze širokého okolí bývá tento tradiční koncert „nejduchovnější“ součástí jinak již novopohanských Vánoc. Tyto koncerty jsou zpravidla pořádány v kostele sv. Martina a Prokopa v Karlíku, někdy se konají též v Sále dr. Fürsta (zřízeném současným vlastníkem v reprezentativní části bývalého křižovnického statku) nebo v zámku, tedy ve stavebních památkách Řádu. Mezi účinkujícími jsou často i přizvaní sólisté, hudebníci České filharmonie či pěvci Národního divadla. Vedoucím souboru Ludus Musicus je od samého začátku působení souboru učitel hudby, výborný hudebník, skvělý organizátor a skromný a čestný člověk, který přichází stále s novými tvůrčími nápady, pan František Běhounek. Další umělec, který spolupracuje s místní církví a obohacuje kulturu v naší obci, je pan Jaroslav Šaroun, profesor AMU, člen České filharmonie, kde hraje na klávesové nástroje a též je korepeticem řady pěvců, z nichž někteří jsou již dnes světově známí, jako např. paní Dagmar Pecková. I on využívá krásné akustiky kostela sv. Martina a Prokopa v Karlíku a spolu se svými žáky, kolegy či hosty zde vícekrát do roka pořádá několik krásných koncertů vážné hudby.

Most jako spojnice dvou břehů Berounky a spojnice lidí. Dobřichovice historicky vznikly při brodu přes řeku Berounku. V roce 1897 se Dobřichovice dočkaly svého prvního mostu, železného nýtované konstrukce usazené na kamenných pilířích, který byl

vybudován během jediného roku za přispění mnoha donátorů včetně císaře Františka Josefa I. Vybudování mostu spolu s výstavbou železničního spojení Praha – Plzeň zásadním způsobem přispělo k rozvoji tehdy nepříliš velké zemědělské obce. Komunistický režim o most špatně pečoval, což se mimo jiné projevilo i tím, že namísto oprav byla pouze zvyšována vrstva živičné mostovky, až došlo k nevratnému poškození statiky mostu, takže musel být v létě roku 1990 stržen. Poté, co byl starý most stržen, byl vybudován provizorní montovaný most, s nímž bylo množství problémů (mimo jiné byl pouze jednosměrný). Tehdy si obec jako společenství občanů uvědomila, jak zásadní pro život v Dobřichovicích je vybudování nového mostu. Nový most, jehož odvážná ocelová konstrukce se stala vedle křižovnického zámku dominantou Dobřichovic, obec vybuodovala převážně vlastním nákladem a byl otevřen 30. listopadu 1996 s velkou slávou. Takto rozsáhle se o mostu zmiňují, neboť, jak ve svém kázání při vysvěcení mostu řekl tehdejší dobřichovický farář P. Josef Pecinovský, most je především místem, které spojuje lidi. Tento duchovní rozměr jinak profánní události slavnostního otevření mostu měl pro přítomné nepochybný evangelizační význam. Večer byl velkolepý ohňostroj a na závěr oslav byl uspořádán „mostový“ ples. Oboje se již stalo každoroční tradicí.

Není bez zajímavosti, že duchovní odkaz Řádu je v Dobřichovicích respektován celou reprezentací obce, nejen věřícími politiky. To se projevuje jak v běžných věcech, kdy se obec chová vstřícně k potřebám místní církve formou grantů na kulturní akce, příspěvků na opravy kulturních památek ve správě církve (nebo například příspěvkem na vybudování zabezpečovacího zařízení v karlickém kostele), tak v zásadnějších otázkách, jako například v převodu některých pozemků kolem zámku zpět Řádu.

Nejvýznamnějším dokladem spojení Řádu a Dobřichovic je skutečnost, že když si Dobřichovice po roce 1990 volily svůj znak a prapor, dostal se do obou na čestné místo znak Řádu. Prapor obce je tvořen dvěma pruhy – světleji modrou a bílou (jako inverzí řádové černé). Na bílém pruhu v horním rohu jsou umístěny křižovnické atributy – osmihrotý červený kříž nad šesticípou červenou hvězdou. Znak obce tvoří modrobílý půlený štít s řádovými atributy a polovinou slunce (symbolizující Dobřichovice jako výletní místo pražanů)⁷⁶.

2. 11 Dobřichovice v 21. století

Historicky nejničivější povodeň Dobřichovice postihla až na prahu nového tisíciletí. Povodeň v polovině srpna roku 2002 byla dle záznamů největší, technicky

⁷⁶ Srov. příloha č. 39.

označena jako pětisetletá voda⁷⁷. Berounka stoupla o více než 7,5 m nad normál, zatopila zámek, v kapli plavaly těžké dubové lavice na hladině, která dostoupala do výše jednoho metru (a to již byla podlaha kaple koncem 19. stol. o 1 m zvýšena). Zatopen byl střed obce a dále na levém břehu oblast severně od Dobřichovic (pod kopcem Vráž) a na pravém břehu byla zatopena celá oblast V luhu až ke Všenorům. Tato přírodní katastrofa ovšem vedla k tomu, že následné rekonstrukční práce přispěly k dalšímu rozkvětu Dobřichovic, které např. vedle nového mostu získaly i velkoryse pojatou lávku pro pěší, která nahradila předchozí nevzhlednou konstrukci, která byla zničena povodní.

Na město byly Dobřichovice povýšeny dne 26. 9. 2006.⁷⁸ Není bez zajímavosti, že Dobřichovice měly dle § 3 odst. 4 zák. č. 234/2006 Sb., který novelizoval zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), nárok, aby jim předseda Poslanecké sněmovny navrátil titul „městys“ udělený císařem Františkem Josefem I⁷⁹. Vzhledem k tomu, že v době schvalování této novely již byla snaha Dobřichovic, tedy zejména představitelů územního samosprávného celku jednoznačně zaměřena na „povýšení“ na město, k návratu historického titulu „městys“ již nedošlo.

K současnosti Dobřichovic uvádím několik dat a čísel: V roce 2010 hospodaří město Dobřichovice s vyrovnaným rozpočtem 54 991 000 Kč, z čehož splátky úvěrů tvoří 22 595 000 Kč. Podle oficiálních stránek města Dobřichovice ze 7. 4. 2010 je v obci celkem 803 domů, 3 181 obyvatel, z toho žen 1 632 a mužů 1 549. Věřících je 733, což je téměř čtvrtina obyvatel. Ekonomicky aktivního obyvatelstva je 1474, neaktivního 1 263. Do zaměstnání vyjíždí denně mimo obec 777 dospělých a do škol 203 žáků. Od roku 1990 zde vždy vítězí ve volbách pravicové strany a ve volbách do místního zastupitelstva pravicoví či nezávislí kandidáti.

Město má od Řádu pronajatý zámek do roku 2014. Podrobnosti neuvádím, smlouva není veřejně známa a není možno ji získat. Křížovnický statek je v soukromém vlastnictví, majitelem je DOB-Invest, a. s. Křížovníci se několika soudními procesy v roce 2003 domáhali práva, ale soudci okresního, krajského i Nejvyššího soudu rozhodli, že majitelem je právě DOB-Invest, a. s. Pro jejich rozhodování bylo klíčové, že v roce 1950 nabytí účinnosti občanský zákoník č. 141/1950 Sb., který umožňoval nabytí vlastnictví k věcem jednotlivě určeným již samotnou smlouvou. Zápis v pozemkové knize pozbyl konstitutivní povahu i v případech přechodu vlastnictví výrokem soudu, úřadu či orgánu veřejné správy. Podle práva je tedy vše v pořádku dle tehdy platných zákonů, ovšem morální hledisko

⁷⁷ Viz fotopřílohu č. 28.

⁷⁸ Srov. příloha č. 40.

⁷⁹ Srov. fotopříloha č. 36

ponechává právo stranou. Zákoník byl zcela účelový a umožňoval krádeže značné části křižovnického majetku. Bývalý křižovnický statek byl zrekonstruován pro pořádání kulturních akcí, je zde velký sál Dr. Fürsta a několik menších místností, kde se koná výuka žáků ZUŠ, jazykové kurzy a různé kroužky. Zbytek statku slouží jako prodejna a sklad stavebnin.

Dobřichovice je též název planety, kterou objevila dobřichovická občanka, astronomka Mgr. Lenka Šarounová 18. 9. 1995. Planetka má v průměru 6 km, což je zhruba stejně jako město, Slunce oběhne přibližně za 5 let po téměř kruhové dráze. Mezinárodní astronomická unie vydala osvědčení o pojmenování planety č. 17600 v červnu 2003.

3 STAVEBNÍ PAMÁTKY ŘÁDU V DOBŘICHOVICÍCH

3.1 Tvrz a letní rezidence velmistru Řádu

Původní tvrz zřejmě nebyla nijak rozsáhlá a stála buď na místě dnešní věže nebo v místě, kde se nyní stýká dlouhé jižní křídlo s krátkým východním. Po roce 1496, kdy byl řádový majetek vyplacen velmistrem Matějem z Třebska od majitelů Heřmana z Říčan a Jana Šrámka, byla tvrz postupně upravována či obnovována a zásluhou velmistra Antonína Bruse vznikl v letech 1553–1563 „kněžský dům“. Další renesanční úpravy nechal provádět velmistr Zbyněk Berka z Dubé. Švédský vpád v roce 1639 znamenal poboření tvrze, „kněžského domu“ a statku, vystavěného za velmistra Jana Lohela. Poválečná obnova rezidence velmistru a arcibiskupů byla dokončena za velmistra Arnošta Adalberta hraběte z Harrachu v roce 1665. Původní podoba není známa, byla změněna pozdně barokními úpravami po požáru zámku v roce 1779⁸⁰.

Dlouhé jižní křídlo je vedeno podél břehu Berounky, na něj navazuje kolmo krátké severní křídlo. Mezi nimi je vložena schodišťová věž s hlavním vchodem do rezidence v severním průčelí, další přízemní prostory jsou přístupné přímo z nádvoří. Původně zde bylo hospodářské zázemí zámku, pivovar a vinný sklep. Současné přízemí je tvořeno velkou místností, nyní využívanou pro různé kulturní akce, nejvíce při Vinařských slavnostech na konci prázdnin. Dále jsou zde další dvě místnosti, značně rozlehlé, kde se nyní nachází vinotéka. První patro zámku je přístupné dvouramenným schodištěm ve věži. Ve východní části jsou dvě místnosti – velký rohový sál východního křídla přístupný z podesty schodiště, dále druhá, poněkud menší místnost a jsou zde ještě čtyři ještě menší místnosti. Všechny prostory jsou vzájemně propojené a je do nich možný vstup z dlouhé předsíně na straně nádvoří. Město tyto i další prostory zámku využívá pro nejrůznější kulturní akce, snad nejznámější jsou letní hudební slavnosti Musica viva. Reprezentativní místnosti jsou přístupné z hlavního schodiště a jsou nyní upraveny na restauraci Zámecký had. Stavba, až na malý sklípek pod východním křídlem, není podsklepena. Poloha na břehu Berounky vystavila stavbu riziku častých záplav a hlavně z těchto důvodů se nezachovalo původní vybavení. Výmalba některých místností a kachlová kamna pocházejí ze stavební fáze až po roce 1799. Místnosti vymaloval v letech 1797–1800 pražský malíř

⁸⁰ Srov. fotopříloha č. 9.

Václav Schlachter. K východní straně jižního křídla je přistavěna kaple sv. Judy Tadeáše⁸¹. Zámecký areál je celý zapsán ve Státním seznamu kulturních památek.

3.2 Kaple sv. Judy Tadeáše

Obnova Řádu po úpadku za třicetileté války byla dovršena za zástupce velmistra arcibiskupa Jana Bedřicha z Waldsteina a později zvoleného velmistra Řádu v letech 1694 – 1699 Jiřího Ignáce Pospíchala. Tento velmistr byl přítelem Bohuslava Balbína. Nechal postavit či přestavět několik křížovnických kostelů, např. hlavní řádový kostel sv. Františka Serafinského v Praze, poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Marie Magdaleny v Chlumu Svaté Maří a v Dobřichovicích nechal k západní části jižního křídla zámku přistavět kapli sv. Judy Tadeáše jako poděkování tomuto světcovi za ochranu před morovou epidemií, která v letech 1679–1680 postihla Prahu a okolí, Dobřichovicím se však vyhnula. Nad vchodem je kartuše⁸² a překlad nápisu, dle Beckovského Poselkyně starých příběhův českých, je: „Svatyně svatému Thadeáši apoštolu, který u lidí jest v nenávisti bez příčiny, dle slibu jest vystavěna“⁸³. Autorství kaple, podobně jako zámku, je nejasné. Původní podoba kaple je změněna opravami i úpravami, např. po požáru v roce 1779 či 1845 a nejrozsáhlejšími v roce 1886, kdy byla zvýšena podlaha a zvětšena kručta. Původní malba ani vybavení kaple se nedochovalo, a tak v roce 1850 malíř Václav Schlachter kapli znovu vymaloval. Hlavní oltář sv. Kříže je barokní a nese obraz Ukřižovaného z let 1754–1750, byl však při opravě kaple roku 1886 přemalován a doplněn třemi ženskými postavami pod křížem (Marie, matka Ježíšova, Marie Magdaléna a Marie Kleofášova)⁸⁴. V nástavci tohoto oltáře je obraz s postavami apoštolů sv. Šimona a Judy z roku 1693.⁸⁵ Autor tohoto obrazu je vlámský malíř Jan Onghers, který je též autorem grafiky na frontispice drobného spisu Jana Františka Beckovského, křížovnického kněze, s názvem Apoštol Páně svatý Jůdas Tadeáš, věrný při Bohu náš zástupce. Na nápisové pásce je napsáno „S. Jůdo Tadeáši, orodůj za obec naši“. V dolní části grafiky je pohled na Dobřichovice a Karlík, znak Řádu a nápis „Dobřichovice“. Dále jsou v kapli obrazy sv. Františka Serafinského⁸⁶, sv. Anežky České⁸⁷, Panny Marie Bolestné (Pieta)⁸⁸ a sv. Anny

⁸¹ Srov. fotopříloha č. 6.

⁸² Srov. fotopříloha č. 8.

⁸³ Srov. PODLAHA, A.: Posvátná místa království českého. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v Království českém. Řada I. Arcidiecése Pražská. Díl III. Vikariáty Karlovický, Vlašimský a Zbraslavský. Praha 1909, s.204.

⁸⁴ Srov. fotopříloha č. 10.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Srov. fotopříloha č. 12.

učící Pannu Marii.⁸⁹ Obrazy pocházejí z první poloviny 18. stol. Po opravě kaple v roce 1886 byly osazeny nové varhany, které byly v dubnu letošního roku opraveny a mají opět krásný zvuk. Varhany byly posvěceny karlštejnským kanovníkem, dobřichovickým farářem páterem Robertem Hanačíkem při varhanním koncertu v sobotu 15. 5. 2010.

3.3 Památky barokního sochařství zřízené Řádem v Dobřichovicích

Socha sv. Jana Nepomuckého byla v roce jeho kanonizace 1729 instalována před křížovnickou rezidencí při brodu přes Berounku⁹⁰. Na svůj náklad ji pořídil farář Schicht, v letech 1717–1730 duchovní správce dobřichovické farní osady. Socha je terakotová, kolem ní byly vysazeny čtyři lípy. Tato socha byla několikrát opravována, naposledy v roce 1997, a byla znovu vysvěcena tehdejším převorem Řádu Josefem Hudcem za asistence dobřichovického faráře Josefa Pecinovského. Ze čtyř lip vysazených v roce 1729 se zachovala pouze jediná, je to krásný, mohutný strom, památka chráněná státem a nazývá se Svatojánská lípa.

Sousoší Kalvárie⁹¹, v nejstarších spisech nazýváno „Maří Magdaléna pod křížem“, je cenné barokní sochařské dílo, vytvořené kolem roku 1760. Bylo několikrát opravováno, naposledy koncem 90. let minulého století, kdy bylo pěkně upraveno i okolí sousoší. Socha Immaculaty⁹² je starší, z doby kolem roku 1750. Původně byla umístěna na průsečíku široké ulice od areálu rezidence a cesty kolmé k brodu přes Berounku, z důvodu stavebních úprav – prodloužení Palackého ulice na nový most – byla přemístěna ke vjezdu do křížovnického statku. Výtvarná podoba vychází ze Zj 12, 1– „Žena oděná sluncem, s měsícem pod nohama a s korunou dvanácti hvězd kolem hlavy“. Je umístěna na vysokém sloupu a její malé rozměry jsou zcela v nepoměru k výšce sloupu.

Dalším barokním dílkem jsou dvě maličké kapličky⁹³ umístěné v polích východně u Dobřichovic na památku vojáků, kteří zahynuli při šarvátkách v době bavorsko-francouzské války v roce 1742. Původní křížovnická zahrada, kterou zmiňuje převor Manner, byla přeměněna na park, kde byly vysázeny americké a orientální dřeviny. Park byl doplněn o drobnou architekturu, vodní dílka a malby na ohradní zdi, z čehož se do dnešních dnů nezachovalo nic. Historické propojení křížovnické kaple sv. Judy Tadeáše v Dobřichovicích s křížovnickým kostelem sv. Martina a Prokopa v Karlíku bylo vyjádřeno alejí ovocných stromů. V současné době je bývalý křížovnický park

⁸⁹ Srov. fotopříloha č. 11.

⁹⁰ Srov. fotopříloha č. 14.

⁹¹ Srov. fotopříloha č. 13.

⁹² Srov. fotopříloha č. 16.

⁹³ Srov. fotopříloha č. 15.

zrekonstruován, náletové dřeviny byly vykáceny, parkem vede několik cest a pěšinek, jsou zde lavičky a především dětská hřiště, pískoviště, houpačky a skluzavky. Na místě bývalé křižovnické zahrady je nyní panelové sídliště a benzinová pumpa.

3. 4 Urbanistický a architektonický vývoj Dobřichovic v 19. a 20. stol.

Na mapě z roku 1840⁹⁴ je zástavba soustředěna kolem dvou kolmých ulic, na západ je uzavřena rozsáhlým křižovnickým dvorem a na východ pokračuje asi 200 m podél pravého břehu Berounky, kde bylo asi tucet domů. Situace kolem křižovnického dvora a mlýna zůstala nezměněna, ale podél ohradní zdi křižovnického dvora vedla ulička k soše sv. Jana Nepomuckého, potom mírnou oklikou podél řeky k dalšímu brodu a dále i k přivozu přes řeku.

Velký význam pro hospodářský rozvoj této oblasti mělo vybudování České západní dráhy ze Smíchova do Plzně a dále do Bavorska. Stavba byla zahájena v roce 1861, běžný provoz na trati začal 15. 7. 1862. Budova nádraží byla postavena v roce 1883 a v posledních letech, kdy už byla značně zdevastovaná, byla konečně pěkně opravena. Trať velice ovlivnila rozvoj všech obcí při trati ležících, nejen Dobřichovic. Rozsáhlá a výstavná vilová čtvrť na pravém břehu Berounky⁹⁵ Na Brunšově začíná na samé hranici katastru obce Dobřichovice u Všenor stavbou penzionu Stejskal postaveného v roce 1908 (nyní je zde Domov důchodců). Jedna z nejstarších vil, vila Pellé, byla postavena v roce 1885, následovaly další vily. Typově to byly příměstské neorenesanční vily s věží. Na přelomu 19. a 20. století se prosazuje nový stavební typ, příměstská residenční vila umožňující dlouhodobé či trvalé bydlení, což dřívější typ neumožňoval, vily byly obyvatelné pouze v letních měsících. Nejvýznamnější památkově chráněná vila v Dobřichovicích je vila doktora Franty z roku 1903, jejímž autorem je architekt Kamil Hilbert, v té době již čtvrtý rok stavitel katedrály sv. Víta. Na levém břehu Berounky⁹⁶ se začalo stavět na několika územích a domy představují celý vývoj české architektury 20. století. Na konci historické trasy Palackého ulice poblíž centra obce byl vystavěn rozlehlý sokolský areál. Na Brunšově se kromě residenčních vil začaly stavět chaty, což souviselo s rozmáhajícím se trampinkem na sklonku 30. a 40. let. Je zde i dům se zahradou a lesním zákoutím rodiny zakladatele skautingu dr. Svojsíka, který po vystěhování administrátora farnosti patra Vendelína Šimečka ze zámku sloužil od 70. do počátku 90. let 20. stol. jako farní úřad.

⁹⁴ Srov. fotopříloha č. 3.

⁹⁵ Srov. fotopříloha č. 31.

⁹⁶ Srov. fotopříloha č. 30.

V Dobřichovicích tvořili tři významní architekti – Kamil Hilbert, Ladislav Machoň a Karel Honzík, který prožil válečná léta v Dobřichovicích a který nazval tento stavební styl rustikalismem. Nový výzkum k nim přiřadil ještě Annu Kučerovou - Záveskou. Vilu, která patřila rodině jeho ženy, architekt Honzík upravil a tato vila byla na přelomu 20. a 21. století velice zajímavě přestavěna architektem Davidem Vávrou. V poslední fázi, ve druhé polovině 20. století, došlo k další výstavbě Na Brunšově, kde byly rozparcelovány krásné zahrady u některých vil a samotné vily byly mnohdy různými dostavbami a přístavbami stylově znehodnoceny. Také centrum obce bylo vystaveno devastaci. Zámek chátral, byly zbourány staré domy kolem křižovatky ulic 5. května a Palackého⁹⁷. Byla postavena krabicová stavba nákupního střediska a na třech místech byly vystavěny panelové obytné domy, což působí zejména v těsném sousedství křižovnické rezidence naprosto nevhodně. Na západním i východním okraji Dobřichovic byly postaveny rozlehlé zemědělské a průmyslové areály a též zemědělská velkovýroba značně změnila tvářnost krajiny.

Po pádu komunistického režimu se obec rychle rozrůstá zejména na levém břehu proti proudu Berounky až k Letům, rovněž tak i pravý břeh po proudu Berounky až ke Všenorům je zastavován. Předchozí výstavba panelových domů byla nahrazena výstavbou, která bývá nepříliš lichotivě zvána „podnikatelské baroko.“ Jsou zde však i pozitivní zásahy, vzniklo nové náměstí, plocha před zámkem a sochou sv. Jana Nepomuckého je též upravena jako malé náměstí, na přání Řádu nazvané Křižovnické.

3. 5 Kostel sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku

Kostel sv. Martina a sv. Prokopa se v české uměleckohistorické literatuře objevuje od jejích počátků. Poprvé jej zmiňuje Ferdinand Josef Lehner ve svém nedokončeném díle Dějiny umění národa českého.⁹⁸ Ve starší literatuře se uvádí výstavba rotundy mezi 11. a koncem 12. století. Zpřesnění datace přinesla počátkem 70. let 20. století základní monografie české románské architektury z pera Anežky Merhautové: „Podle proporcí a stavební techniky byla rotunda nejspíše postavena ještě v první polovině 12. století.“⁹⁹ Od té doby nebylo stáří rotundy revidováno.

Na území kolem kostela a Karlického (Studeného) potoka leželo nejstarší osídlení. Jméno Karlík je mladší než osídlení a na vesnici bylo sekundárně přeneseno ze jména

⁹⁷ Srov. fotopříloha č. 29.

⁹⁸ LEHNER, F. J.: Dějiny umění národa českého I. Doba románská I. Architektura I. Praha: Unie, 1903. s. 206 -207.

⁹⁹ MERHAUTOVÁ, A.: Raně středověká architektura v Čechách. Praha: Academia, 1971. s. 113.

hrádku, ležícího severněji na ostrohu asi 1 400 m od kostela a zřejmě, jak by svědčilo i jméno, založeného Karlem IV. v souvislosti se stavbou Karlštejna. Jméno Karlík nesl také nedaleký mlýn. Jeho jméno se objevuje poprvé na listině z roku 1385 v predikátu Przbiconem dictum Mlynarz de Karlica. V průběhu 14. a 15. století se zřejmě vesnice zcela vyprázdnila. Výstižný je text z roku 1720 s charakteristikou: „*Dobrzychowitz, ves se zámkem, severně o samotě kostel Garlik*“¹⁰⁰. Až roku 1849 je Karlík veden jako dominikální osada s 8 domy, v letech 1854–1880 má úřední statut osady obce Dobřichovice. Od 1. 1. 1992 je Karlík samostatná obec. Výstavnost rotundy přesáhla význam sídla. Zdeněk Smetánka¹⁰¹ k této skutečnosti přidal podstatný doklad: rotunda je postavena, podobně jako většina našich památek raného středověku, z opuky, je tedy postavena ze stejného kamene jako pražské románské kostely.

Dodnes je krajina údolí Berounky u Dobřichovic jednou z mála, kde si lze uvědomit působení románských sakrálních staveb. Rotunda stále zůstává dominantou viditelnou z velkého území. V době svého dokončení byla v širokém okolí jedinou kamennou stavbou. Původní stavba byla prostá rotunda, tvořená válcovou lodí na kruhovém půdorysu, s apsidou na půdorysu mírně přesahujícím půlkruh. Loď je zaklenuta kupolí, jež vrcholí lucernou, apside obvyklou konchou.

Podle záznamu ve farní kronice byla roku ke kostelu 1767 přistavěna loď. Její podobu známe díky akvarelované kresbě, která byla pořízena podle stavebních plánů pro dobřichovickou školu a dnes je umístěna v sakristii karlického kostela. Zobrazuje frontálně jižní průčelí kostela.¹⁰² Kostel byl v 19. století dvakrát opravován, v letech 1807–1810 a 1834.

Lze předpokládat dvě barokní stavební fáze: roku 1703, uváděnému ve farní kronice, odpovídá zřejmě úprava rotundy, její zvýšení, nové zaklenuť a zastřešení a postavení lucerny, úprava věže a její nové zastřešení. V roce 1767 pak byly strženy nebo přestavěny hypotetické gotické či renesanční přístavby k rotundě směrem na západ, přistavěna loď, spojena s rotundou v nové funkci kněžiště průrazem vítězného oblouku a sjednocena fasáda celého kostela¹⁰³. Do barokní periody stylově přísluší ještě výmalba, provedená v letech 1807–1810 malířem Václavem Schlachterem, stavebně byl ale kostel tehdy již dokončen.

¹⁰⁰ Srov.: KUČA, K. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. A – G. Praha: Libri 1996, s. 667.

¹⁰¹ Citováno podle Kniha památní na sedmisetleté založení českých křižovníků s červenou hvězdou.

¹⁰² Srov. fotopříloha č. 17.

¹⁰³ Srov. fotopříloha č. 18 a č. 19.

V roce 1889 byl kostel podstatně přestavěn v novorománském slohu. Z výše uvedeného vyplývá, že šlo o přestavbu, nikoliv přístavbu lodi. V 80. letech 19. století, kdy byla navrhována přestavba kostela sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku, stály románské památky na vrcholu hodnotové hierarchie. Naopak baroko, „sloh copový“, byl hodnocen nejnižše.

V interiéru se staviteli podařilo vytvořit působivý jednotný prostor, jehož vyznění byl podřízen i ohled k rotundě. Dobře volená dimenze mohutného vítězného oblouku, jehož výška zasahuje až do kupole rotundy, sice likvidovala další část autentického románského zdiva, které ještě ponechalo baroko, otevřelo nicméně možnost nebývalého prožitku románského prostoru. V interiéru se pracuje s minimem architektonických prostředků.

Zbytek výrazu je svěřen výmalbě, která iluzivně vytváří další architektonické prvky: skladbu velkých kvádrů na stěnách a profilovaný trémový strop. Kupole a apsida rotundy jsou vymalovány dekorativní evokací hvězdného nebe, většinu hran, koutů a rozhraní vymezují florální bordury. Figurativní výmalba je omezena jen na vnitřní hranu vítězného oblouku, kde bordury vymezují kruhové medailony se zemskými patrony, sv. Anežkou Českou, sv. Václavem, sv. Prokopem a sv. Ludmilou, stejně vymezený je medailon nad vítězným obloukem směrem do lodi s poprsím žehnajícího Krista a kupolka lucerny s holubicí Ducha svatého na oblačném nebi¹⁰⁴.

Přes minimum prostředků neorománská přestavba posílila krajinnou dominanci kostela v pohledech z dálky. Přinesla vnitřní prostor nemalé spirituální účinnosti a mimo jiné také značných akustických kvalit.

¹⁰⁴ Srov. fotopříloha č. 20 a č. 21.

4 NĚKTERÉ VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI ŘÁDU

4.1 Zbyněk Berka z Dubé, O.Cr.

Zbyněk Berka z Dubé, O.Cr.,(1592–1606), velmistr Řádu a první postulovaný pražský arcibiskup, se narodil roku 1551 na Jičínsku, dětství prožil na hradě na Chrudimsku, školní vzdělání absolvoval v Praze a gymnasium u jezuitů, pak odešel studovat na krakovskou universitu bohosloví a byl zde vysvěcen v roce 1574 na kněze. Byl členem významného šlechtického rodu a brzy byl zahrnut duchovními hodnostmi, např. byl vyšehradským proboštem, komořím papeže Řehoře XIII., členem, proboštem a apoštolským pronotářem olomoucké kapituly, kanovníkem a proboštem kapituly v Řezně, proboštem v Litoměřicích, kanovníkem v Praze a Solnohradě. Na Vyšehradě dal přestavět presbytář v kostele sv. Petra a Pavla. V roce 1590 jej zvolili křižovníci svým velmistrem, za dva roky nato byl jmenován císařem Rudolfem II. arcibiskupem pražským. Papež Klement VIII. jej potvrdil bulou v roce 1593 a v říjnu téhož roku byl vysvěcen na biskupa. Koncem 16. století vykonal visitační pouť po katolických farách a zprávu o stavu české církve poslal kvůli své nemoci papeži po biskupském správci. Ve své zprávě žádal o zřízení šlechtického konviktu v Praze a opětovně prosil o posláni několika členů kapucínského řádu do Prahy. Této prosbě bylo vyhověno a roku 1600 byl na Hradčanech založen klášter a kostel kapucínů. Pro sebe a své nástupce obdržel Zbyněk Berka z Dubé knížecí titul a roku 1604 dostal ku pomoci světicího biskupa, strahovského opata Jana Lohela, který se stal křižovnickým velmistrem v letech 1612–1622. V Praze se v září 1605 konala diecézní synoda, což bylo arcibiskupovým dávným přáním, a papež Pavel V. jej chtěl přijmout do sboru kardinálů, arcibiskup však nedlouho předtím – 6. 3. 1606 – zemřel. Je pochován v císařské kapli v chrámu sv. Víta, Vojtěcha a Václava v Praze. V době svého působení na stolci pražského arcibiskupa nechal přestavět arcibiskupskou rezidenci na Hradčanech a zřídil v ní opět kapli sv. Jana Křtitele. Byl přítelem předchozího křižovnického velmistra Martina Medka (1580–1590) a mnoha příslušníků české šlechty, což dokazuje jejich četná vzájemná korespondence.

4.2 Barokní ekonom Jiří Ignác Pospíchal, O.Cr.

Jiří Ignác Pospíchal, O.Cr. (1694–1699), velmistr Řádu¹⁰⁵, sehrál v procesu rekonstrukce a celkové konsolidace Čech po třicetileté válce, vedle jiných správců

¹⁰⁵ Hanzal, J.: In: Středočeský sborník historický, s .105 – 123.

civilních i duchovenských, významnou úlohu. Jiří Ignác Pospíchal, pražský převor a později velmistr křižovníků, spravoval majetek křižovnického kláštera v letech 1662 – 1699. Zajímavé a cenné informace o jeho hospodářské činnosti i o poměrech na venkově obsahují jeho deníky z těchto let. Jsou velice bohatým svědectvím o době vrcholícího českého baroka i o osobě pisatele. Byl představitelem česky smýšlejícího duchovenstva a zastáncem mírné protireformační praxe, přítelem Balbínovým i jiných česky smýšlejících osobností druhé poloviny 17. století.

Narodil se roku 1634 v městečku Polná na Českomoravské vrchovině, již ve 28 letech byl ustanoven administrátorem křižovnického převorství. Byl stoupencem a chráněncem velmistra a arcibiskupa Harracha, který jej v roce 1665 jmenoval inspektorem arcibiskupských statků.

Pospíchal pochopil, že statky Dobřichovice, Ďáblice i Tursko, ležící v dosti úrodném kraji v blízkosti Prahy, mají výborné podmínky pro intenzivní zemědělskou výrobu a pro odbyt všech produktů na trhu v Praze. Zemědělskou výrobu orientoval na ta odvětví, která měla dobré tržní podmínky, což bylo dobytkářství, zelinářství, ovocnářství a hlavně pivovarnictví. Obilí se pěstovalo na dvorech hlavně pro spotřebu vlastní čeledě i kláštera a přebytky byly prodávány především v zimě a na jaře, kdy stoupaly ceny. Křižovníci měli též vinice, např. v Šárce a v Dobřichovicích na Krásné stráni, ale když převor zjistil, že málo vynášejí, zrušil je a dovážel víno z jižní Moravy, z křižovnického statku Hradiště u sv. Hypolita u Znojma. Prevor zřídil nový pivovar v Praze a rozšířil pivovar na statku v Dobřichovicích.

Prevor Pospíchal poznal, že je výhodnější podstatnou část polních prací vykonávat vlastními silami ze dvorů či s poddanými najatými za plat a stravu než prostřednictvím roboty. Doporučoval rovněž, aby se na dvorech choval větší počet koní a volů k tahu, což uvádí v instrukci šafářům v roce 1665. Nařídil také, když bylo třeba svézt dříví vytěžené v dobřichovických lesích, aby se sedlákům zaplatilo za svoz a dříví se pak na vorech dopravilo do Prahy.

Velmi výnosné bylo dobytkářství, v Praze se prodávalo mléko, máslo, sýry, vejce i drůbež. Mimořádná péče byla věnována chovu ovcí na všech dvorech, nejvyšší stav byl v Dobřichovicích, kde jen ovčák si choval sám pro sebe 150 ovcí. V roce 1663 bylo dobřichovické stádo ovcí rozmnoženo o 360 čistokrevných ovcí na chov. Na křižovnických dvorech bylo velmi rozšířené i zelinářství a ovocnářství. Ze zeleniny se pěstovala hlavně cibule a mrkev, z ovoce jablka, hrušky a vlašské ořechy. S ovocnářstvím úzce souvisel i chov včel. Největším zdrojem příjmů však byly křižovnické pivovary. Byly též zakládány

i nové kamenolomy, například v Hloubětíně, kde se těžil písek a pískovec, a ve Slivenci známé lomy na mramor.

Pospíchal chtěl po sobě zanechat trvalejší památku, a tak roku 1663 byla ukončena oprava postranního křídla klášterní budovy a dal také přestavět křižovnický špitál. Od roku 1679 začala stavba křižovnického kostela a kostel byl dokončen – po přerušení v roce 1680 kvůli moru – až v roce 1688. Kromě toho nechal Pospíchal opravovat či stavět další křižovnické objekty, např. zámek a kostel v Dobřichovicích, dvory a hospodářské budovy v Ďáblicích a také školy – v Tursku, Vrbně a Na Poříčí, což dokládá mimořádnou péči o vzdělání a výchovu poddaných.

V době Pospíchalově byly sociální poměry na křižovnických statcích velmi dobré, zejména ve srovnání s poměry obecně. Na těchto statcích se robotovalo maximálně 7–14 dní v roce a noví chalupníci mohli robotovat jen 7 dní ročně. Mimořádné roboty, které mohl klášter zavést, využíval jen při stavbě kláštera, kdy byly potřeba poddanské potahy, ale za to dostávali sedláci panské dříví a mohli využívat cihelnu a vápenku pro své vlastní potřeby.

Pospíchal věděl, že svobodná práce je pro poddané – nejen na křižovnických panstvích – mnohem přijatelnější než roboty, a tak si sedláky či námezdní pracovníky pronajímal za mzdu a stravu a pomáhal jim i jinak, např. platil za poddané, kteří měli horší půdu, daně (kontribuci). Kontribuce byla nejtěživější břemeno pro poddané, Pospíchal to věděl, a tak v jeho Deníku z roku 1663 čteme: *Proslýchá se, že bude nová generální visitatio...Pán Bůh rač jedenkrát obměkčiti srdce císaře a pána našeho, aby se nad lidem velmi souženým slitoval*¹⁰⁶.

Zájmem Pospíchala bylo mít na panství dobře hospodařící a spokojené poddané, a protože se daně neustále zvyšovaly, snažil se, a nejen on, dosáhnout snížení kontribučních povinností. V roce 1680, u příležitosti císařovy návštěvy v Čechách, spolu s arcibiskupem Waldsteinem a jinými jednali s císařem o tomto problému, ale bez valného úspěchu. V zemi se šířil neklid a objevovaly se příznaky sociální bouře.

Pospíchal většinu poddaných z okolí Prahy, zvláště však z Dobřichovic, kam často a rád jezdil, osobně znal a nechával se informovat o chování a práci poddaných. Jako vrchnost měl právo povolovat sňatky na jím spravovaném panství, a tak se z Deníku dozvídáme, jak velmi osobní zájem o poddané měl. Podporoval několik studentů na

¹⁰⁶ Citováno dle Rezek, Antonín: Paměti generála řádu křižovnického Jiřího Pospíchala z let 1661–1680. Zprávy o zasedání Královské české společnosti nauk 1880, Praha 1881.

studiích. Chlapce, kteří se dobře vyučili a poctivě pracovali, zaměstnával ve službách kláštera či jim sháněl jiné pracovní místo.

Sociální situace poddaného lidu jej zajímala a v souvislosti s poddanským povstáním v roce 1680 měl velké starosti a přimlouval se u císařského hejtmána v Mělníce za křižovnické poddané, kteří se povstání nezúčastnili, neboť byli s vrchností – s křižovníky – spokojeni, přesto však byli napadeni císařskými vojáky. Pospíchalovy dopisy, zprávy a deníkové zápisy dokazují, že měl velké pochopení pro utiskovaný a povstalý lid. Snažil se o zlepšení sociálních, hmotných a kulturních podmínek života křižovnických poddaných.

4.3 Josef Hradec, O.Cr.

V této bakalářské práci je hodně využívána Kronika Dobřichovic, jejímž autorem je páter Josef Hradec, O.Cr. (1874–1938). Josef Hradec se narodil v Kosmonosech u Mladé Boleslavi 21. 4. 1878. Po vystudování gymnasia vstoupil do Řádu. Řádové sliby složil 21. 10. 1897, na kněze byl vysvěcen 17. 7. 1898. Působil v Chebu, v Lokti, ve Starém Kníně, ve Vídni, v Milhostově u Chebu a ve Pšově u Žatce. Od 3. 10. 1919 byl farářem řádového statku v Dobřichovicích, kde působil 14 let¹⁰⁷. Byl zde velmi oblíbený, byl výborný společník, hudebník, velmi vzdělaný muž, před seminářem vystudoval přírodovědeckou fakultu. Byl velkým znalcem přírody a podrobně popisoval rostlinstvo, hmyz, ptactvo i zvěř vyskytující se v okolí Dobřichovic. 1. 11. 1933 odešel na řádový velkostatek do Turska. Zemřel 2. 5. 1938 a je pochován na řádovém hřbitově v Hloubětíně¹⁰⁸. Spolu s páterem Václavem Bělohlávkem vydali k 700letému výročí Řádu Dějiny řádu křižovnického¹⁰⁹. Kroniku Dobřichovic napsal v roce 1931 za velmistra Josefa Vlasáka (1915–1958)¹¹⁰.

¹⁰⁷ Srov. fotopříloha č. 33.

¹⁰⁸ Srov. fotopříloha č. 34.

¹⁰⁹ Kniha památní na sedmisetleté založení českých křižovníků s červenou hvězdou. Praha 1933.

¹¹⁰ Srov. příloha č. 41.

5 FARÁŘI V DOBŘICHOVICÍCH VE 20. A V 21. STOLETÍ

Ve farnosti Dobřichovice ve dvacátém století působili tito řádoví kněží: prvním z nich byl Matouš Reichenauer, O.Cr., jenž zemřel v roce 1901 a je pohřben na hřbitově v Karlíku, po něm krátce spravoval farnost Jan Čapek, O. Cr.¹¹¹. Po smrti Jana Čapka byl farářem P. Josef Šimon, O.Cr. Po jeho odchodu z farnosti v létě 1907 administroval dobřichovickou farnost krátce (v srpnu 1907) P. Gustav Hans, kaplan u sv. Františka v Praze.

Dne 28. srpna 1907 se stal dobřichovickým farářem autor farní kroniky¹¹² P. Václav Rožat, O.Cr.. Páter Rožat se narodil 13. listopadu 1865 v Praze a po vysvěcení na kněze (1889) již v Dobřichovicích krátce působil jako kaplan. Kromě vedení farní kroniky je Václav Rožat pozoruhodný i tím, že byl vyznamenán stříbrnou medailí Červeného kříže, což patrně souviselo s tím, že zámek za války sloužil jako ubytovací zařízení pro válečné rekonvalescenty. 8. července 1917 byl pater Václav Rožat jmenován farářem ve Starém Kníně. Po jeho odchodu byl krátce administrátorem opět pater Gustav Hans.

23. srpna 1917 byl farářem v Dobřichovicích jmenován Emilian Paukner, O.Cr., do té doby děkan v Tachově. Slavné sliby složil v říjnu 1892, vysvěcen byl v červenci 1893. Ve farní kronice jsou obsaženy jeho pochvalné záznamy o úrovni dobřichovického chóru. Páter Paukner patří k nejzajímavějším, i když tragickým osobnostem z řad křížovnických farářů. 14. ledna 1918 byly v Dobřichovicích rekvírovány čtyři zvony¹¹³, z kostela v Karlíku jeden zvon. Po skončení první světové války byl jakožto místní představitel Řádu terčem velmi nevybíravých útoků souvisejících s první pozemkovou reformou, nebyl však pouhým pasivním terčem útoků, snažil se o aktivní protipatření, mj. v Dobřichovicích založil v březnu 1919 místní organizaci Československé strany lidové. Jsa stíhán nenávisť lidí a zdrcen osobní tragedií, kdy se v řece Berounce utopila jeho mladá sestra, zemřel na nemoc prohloubenou duševním vyčerpáním. Ve farní kronice je obsažen zápis jeho předsmrtné řeči: „*Drazí krajané, rodáci, vlastenci! Je mi líto, že se tentokrát před Vámi představuji ve stavu tak ubohém a slabém. Neumírá se rádo ve věku*

¹¹¹ Srov. příloha č. 35 Náhrobek křížovnických farářů, kteří působili na začátku 20. století v Dobřichovicích. Jedná se o pískovcový krucifix s podstavcem opřený o hřbitovní zeď naproti západní bráně kostela; hrob je obehnan nízkým masivním plůtkem s kovanými vrátky. Současná podoba hrobu je z první třetiny 20. století. V 70. letech 20. století byla původně zdobená hřbitovní zeď otlučena a nahozena hrubou omítkou. Kovaná vrátka byla částečně restaurována v 90. letech 20. století. Podle dochovaných desek jsou zde pochováni tito faráři: Matouš Reichenauer (+1901), Jan Čapek (+1903) a Aemilian Paukner (+1919).

¹¹² Z této kroniky jsou také čerpány zde uvedené údaje.

¹¹³ V zámecké věži tak zbyl pouze malý umíráček a ve věžičce zámecké kaple sanktusový zvonek z 18. stol. Přesto, že ve dvacátých a třicátých letech byly nové zvony pořízeny, nebylo to nadlouho. za druhé světové války byly opět rekvírovány. tentokrát definitivně.

mladém. Ani já nedosáhl ještě let nejvyšších. A přece umírám rád. Volá mne Bůh a já poslouchám. Chodil jsem k pastýři dobrému a ten pastýř dobrý šel před mým oslavením na Kalvárii Dobřichovickou, bolestnou. A odtud modlím se za ty, kdož mi byli svěřeni. A žehnám jim. A Pánu děkuji, že mi bylo dopřáno umírat mezi lidem vlastním, v té naší drahé vlasti české. A děkuji za všechny radosti, za dary vychování v mladosti té mé drahé vlasti. A až vstanu ve sboru těch oslavených ochránců našich, s nimi budu orodovati, aby Bůh vlasti mé drahé žehnal, aby zahojil tu bolest mou, když za lásku, kterou jsem k ní tak lnul, slyšel jsem i to hrozné jméno „zrádce vlasti“, aby dával vlasti mé pastýř dobré a zachoval drahý lid náš ve své stálé lásce. Amen.“ . Nelze s jistotou tvrdit, že tato řeč nebyla redakčně upravena, neboť není pravděpodobné, že umírající člověk by pronášel náboženský a vlastenecký monolog na takto vysoké jazykové úrovni, nicméně i přesto tato řeč svědčí výjimečných obecně lidských i duchovních kvalitách pátera Pauknera. Po jeho smrti od srpna 1919 v Dobřichovicích působil páter Josef Hradec, O.Cr. (viz výše). Po jeho přeložení do Turska v Dobřichovicích působil páter Jindřich Strnad, O.Cr., který se narodil v Praze v roce 1874, řádové sliby složil v roce 1898, vysvěcen na kněze byl v roce 1899. Od 1. 11. 1933 byl administrátorem v Dobřichovicích do 30. 9. 1945, potom administrátorem v Praze u sv. Petra Na Poříčí. Zemřel v roce 1965 a je pohřben na řádovém hřbitově v Praze – Hloubětíně. Dále zde jako farář působil v letech 1948–1960 páter Antonín Jamnický, O.Cr., o kterém v této práci již byla zmínka. (15. 10. 1945 se ujal výuky náboženství za pátera Jindřicha Strnada, od 1. 3. 1946 byl administrátorem v Dobřichovicích)¹¹⁴. Narodil se v Jezdkovicích v roce 1902, řádové sliby složil v roce 1929, na kněze byl vysvěcen téhož roku. Před svým příchodem do Dobřichovic sloužil v roce 1939 v Boroticích, potom v Jeteřovicích a v Ďáblicích. Páter Jamnický byl to poslední řádový kněz trvale působící v Dobřichovicích, zemřel v roce 1961. Po páteru Jamnickém ještě v Dobřichovicích krátce působil jako poslední křížovník konsistorní rada pater dr. Robert King, O.Cr.. Po jeho smrti a po smrti řevnického faráře pana arciděkana pátera Josefa Bronce, O.Cr. byla dobřichovická farnost osazována již jen diecézními kněžími.

Prvním diecézním knězem byl administrátor farnosti páter Vendelín Šimeček. Narodil se v Opočnu roce 1933, na kněze byl vysvěcen v roce 1958. Od 1. 11. 1960 byl kaplanem v Dobřichovicích a od 1. 7. 1961 administrátorem až do roku 1994. Zemřel 22. 11. 2007 a je pochován na hřbitově v Řevnicích. Poté, co v roce 1994 odešel pater Šimeček do důchodu, byl od 1. 2. 1994 administrátorem a později (od 15. 3. 1997) farářem v Dobřichovicích jmenován pater Mgr. Josef Pecinovský. Páter Pecinovský se narodil

¹¹⁴ Státní okresní archiv Dobřichovice.

v roce 1963 ve Vlašimi, na kněze vysvěcen v roce 1989. Páter Pecinovský byl z Dobřichovic přeložen 30. 6. 2001. Nyní je berounským vikářem a proboštem Karlštejnské kapituly. Po něm nastoupil náš současný farář, páter Ing. Mgr. Robert Hanačík, narozený 3. 6. 1959 v Přerově, na kněze byl vysvěcen 13. 6. 1998. Od roku 2001 až do zrušení farnosti byl farářem v Dobřichovicích, nyní je farářem nové řevnické farnosti. Od 27. 10. 2006 je páter Hanačík také kanovníkem Karlštejnské kapituly. Se spravováním rozlehlé řevnické¹¹⁵ farnosti páteru Hanačíkovi pomáhá jako kaplan páter Mgr. Karel Biško.

Dobřichovice i sousední farnosti měly na přelomu tisíciletí jednu velkou výsadu. Vzhledem k tomu, že naše farnosti jsou na středočeské poměry živé s výrazným podílem dětí a mládeže a i dostupnost Prahy je optimální, byly vybrány, aby jejich farářům (kteří byli pro tento účel shledáni vhodnými) pomáhali v jejich službě v rámci jáhenské praxe kandidáti kněžství z pražské arcidiecéze. Jáhenský rok ve farnosti Dobřichovice a okolních farnostech k jejich prospěchu a rozkvětu prožilo celkem 13 jáhnů, a to od roku 1995 do roku 2007. První byl Ivo Rynda, dále Karel Biško, Jaroslav Konečný, Michal Procházka, Marek Petrigal, Josef Ptáček, Ondřej Salvet, František Převrátíl, Michal Uličný, Peter Kováč, Benedikt Hudema, Michal Kymák a poslední, třináctý byl Martin Vlček.

¹¹⁵ Do řevnické farnosti patří bývalé farnosti Dobřichovice („farnost při kostele svatých Martina a Prokopa v Karlíku“), Všenory (býv. Horní Mokropsy), Řevnice, Karlštejn (býv. Budňany) s filiálním kostelem na Mořině, Liteň, Osov s filiální kaplí ve Skřípeli a Všeradice.

6 RYTÍŘSKÝ ŘÁD KŘÍŽOVNÍKŮ S ČERVENOU HVĚZDOU V SOUČASNOSTI

Po sametové revoluci byl počet členů se slavnými sliby v Řádu malý, jen 11 členů Řádu roztroušených po českých, moravských a německých zemích. Většina jich byla již pokročilého věku. Z těchto původních 11 členů Řádu dosud žije pouze důstojný pán Jan Mára v domově pro kněze na Moravci. Pan velmistr Sirový se snažil Řád obnovit. Zasloužil se o vrácení mateřského kláštera u Karlova mostu, kde v době totality sídlila první správa StB (rozvědka). Postaral se o to, aby 4 kandidáti – kněží – měli dispens od řádného noviciátu a mohli se s řádovým životem seznamovat na farách, kde působili. Byli to Josef Hudec, Jaroslav Ptáček, Josef Andrejčák a Jiří Kopejsko, současný velmistr Řádu. Jednoduché sliby složili tito kněží 25. 10. 1990.

Po tragické smrti velmistra Ladislava Sirového dne 12. 2. 1992 byl do čela Řádu jmenován od 22. 2. 1992 apoštolský delegát, pomocný biskup pražský Jeho Excelence Václav František Lobkowicz, O. Praem. Převorem kláštera byl ustanoven Josef Hudec, který se současně věnoval formaci řádového dorostu. Kongregací pro zasvěcený život byly schváleny 30. 7. 1998 Konstituce Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou.

Posledním, současným, 47. velmistrem Řádu byl zvolen páter Mgr. Jiří Kopejsko (2001 – dosud). Kongregací pro zasvěcený život byl jmenován velmistrem Řádu dne 6. 11. 2001 a opatskou benedikci přijal z rukou českého primasa Jeho Eminence Miloslava kardinála Vlka dne 25. 1. 2002. Od roku 2004 postrádá výkonné pravomoci, které převzal apoštolský delegát biskup Jaroslav Škarvada, který byl jmenován papežskou Kongregací pro zasvěcený život dne 18. 12. 2003 z důvodů problémů Řádu zjištěných při visitaci. V listopadu 2007 byl tímto apoštolským delegátem potvrzen velmistr a generál Řádu Jiří Kopejsko ve funkci na dalších 6 let, tj. do roku 2013. Současný velmistr Jiří Kopejsko se narodil 24. 8. 1939, kněžské svěcení přijal 23. 6. 1973, slavné řádové sliby složil 22. 9. 1994.

V poměru k malému počtu členů řádu se jeho členové věnují správě velkého počtu farností spravovaných Řádem. Administrátorem v Římově je Tomáš Konařík, administrátorem u sv. Františka v Praze je Jaroslav Ptáček, novicmistr, Josef Andrejčák je farářem ve Starém Kníně, Josef Hudec je probošt u sv. Hypolita v Hradišti u Znojma. Jiří Hladík je kancléřem litoměřického biskupství a Josef Šedivý je farářem ve Větěřově. Administrátorem v Unhošti je Gabriel Rijad Mulamuhič, administrátorem vídeňské provincie je Milan Kučera. Martin Pastrnák je administrátorem v Orlové, Miroslav Chlupsa administrátorem v Karlových Varech. Administrátor u sv. Petra Na Poříčí a

zároveň nemocniční kaplan je Lukáš Lipenský a Jan Janeček je administrátorem ve Františkových Lázních. Nejmladším členem Řádu je David Kučerka, student teologie na Katolické teologické fakultě Karlovy university v Praze, který složil jednoduché sliby 28. 8. 2008. Znak Řádu – v černém poli osmihrotý červený kříž a pod ním šesticípá červená hvězda. Řeholní oděv – černý talár se dvěma bílými jazýčky na kolárku a znak Řádu.

Řád byl do loňského roku podílníkem Národní banky vín, s. r. o., která sídlila v prostorách konventu (kláštera). V loňském roce však tento podíl prodal společnosti MONARCH, s. r. o., jejímž majitelem je pan Kojda a která svou činnost provozuje v týchž prostorách jako dříve Národní banka vín, s. r. o., platí však Řádu nájemné.

Prostory zámku v Dobřichovicích, kde je umístěna vinotéka, pronajímá město Dobřichovice v rámci nájemní smlouvy, kterou má uzavřenou s Řádem, vinařským společenstvem či soukromým vinařům. Řád poskytuje městu Dobřichovice prostory zámku, které jinak nepronajímá (byť velmistra), při pořádání mistrovských kurzů hudby, které probíhají v návaznosti na hudební festival Musica viva (informace od pana Marka, Český archiv vín, a od dr. Němečka, správce Řádu).

Apoštolský delegát Jeho Excelence emeritní pomocný biskup pražský Mons. ThDr. Jaroslav Škarvada zemřel ve věku 86 let dne 14. června 2010. Při slavné mši svaté dne 21. června 2010 se s ním v chrámu Sv. Víta, Václava a Vojtěcha v Praze na Hradčanech rozloučil Miloslav kardinál Vlk spolu s arcibiskupem pražským Dominikem Dukou, zástupci Řádu, kněží římskokatolické, řeckokatolické i pravoslavné církve, nejbližší rodina, delegace města Litoměřice, jejichž byl biskupem, zástupci Vyšehradské kapituly, děkan KTF, řada čestných hostů a věřící, kteří zcela zaplnili chrám. Po mši svaté byly ostatky pana biskupa uloženy na hřbitově u kláštera sv. Markéty v Břevnově. Kdo se stane po Mons. Škarvadovi apoštolským delegátem, nebude s největší pravděpodobností do odevzdání této práce známo.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou vztahu obce Dobřichovice k Rytířskému řádu křižovníků s červenou hvězdou v průběhu českých dějin a pokusila jsem se odpovědět na otázky uvedené v úvodu práce, tj. jaký byl vztah obce Dobřichovice a Řádu v minulosti, jak se v průběhu dějin vyvíjel a jaký je dnes. Dalším okruhem otázek zpracovaných v této práci jsou důležité mezníky v dějinách Dobřichovic. Průnikem mezi Dobřichovicemi a Řádem pak jsou otázky, jak bylo a je Řádem ovlivněno dění v Dobřichovicích, včetně duchovního života současných Dobřichovic. Abychom mohli pochopit hlavní záměr i celkový význam působení Řádu, bylo třeba se krátce zabývat i Řádem jako takovým, tedy charakteristickými rysy tohoto Řádu, jeho spiritualitou, jeho hlavními představiteli a zejména těm, kteří z nich měli a mají vliv na dění v Dobřichovicích.

Ve své práci jsem se na základě dostupných pramenů zaměřila na historické kořeny, z nichž Dobřichovice vyrostly, rovněž na to, jaký byl původní charakter obce a jak historicky vznikaly dobřichovické ulice a náměstí, zejména jak bylo utvářeno historické centrum Dobřichovic.

Ze shromážděných podkladů i přiložené obrazové dokumentace vyplývá, že charakter obce vytvářel a po staletí zásadním způsobem ovlivňoval Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou. Tento fakt prokazují nejen listinné materiály – písemné dokumenty, ale i architektura – vždyť dominantou Dobřichovic je zámek – generalát – letní sídlo velmistra a generála Řádu. Dále je to kaple sv. Judy Tadeáše, socha sv. Jana Nepomuckého, sousoší Kalvárie, socha Panny Marie – „Immaculaty“, socha sv. Václava, barokní kapličky v polích u Dobřichovic a zejména bývalý farní kostel (do roku 2005) sv. Martina a Prokopa v Karlíku, který Řád spravoval od počátku svého působení v Dobřichovicích. Křižovnický statek se zámkem tvořil původní jádro Dobřichovic, k němuž se přimykaly jednotlivé statky starých selských rodů, jejichž potomci zde často ještě žijí. Více než 750 let, od doby první písemné zmínky o Dobřichovicích, je dění v nich úzce spjato s Řádem. Od každodenního zemědělského života poddaných někdejší církevní vrchnosti přes prakticky všechny historické stavby včetně profánních a hospodářských (bývalý panský mlýn, dnes vodní elektrárna, bývalá sýpka, dnes sídlo městského úřadu, bývalé obydlí zahradníka, dnes „baráčnická rychta“) až po technické stavby poměrně moderní (vodojem, starý i nový hřbitov v Karlíku včetně ve 20. letech 20. století přestavěné márnice s pitevním stolem a tehdy moderním zázemím).

Do života Dobřichovic se ovšem Řád zapsal nejen jako celek, ale též někteří jeho členové, dobřichovičtí faráři, nebo i převorové či velmistři, z nichž řada byla současně i arcibiskupy pražskými. Na prvním, nám časově nejvzdálenějším místě můžeme jmenovat velmistra Eckharda, který v roce 1282 vykoupil dvůr od ostrovského kláštera, čímž se Dobřichovice staly zcela majetkem Řádu. Velmistr Matěj z Třebeska (1490–1511) vykoupil Dobřichovice ze zástavy a velmistr Antonín Brus z Mohelnice (1552–1580) velmi zvelebil vinici a panskou zahradu. Pražský arcibiskup a velmistr Řádu Zbyněk Berka z Dubé (1592 – 1606) zde velmi rád pobýval, rovněž jako jeho pozdější nástupce Jan Lohelius (1612–1622). Velmi blízké byly Dobřichovice převoru a později velmistru Řádu J. I. Pospíchalovi (1664–1669), který o nich mnoho napsal ve svém Diariu a nechal na místě malé zámecké kaple zasvěcené sv. Václavovi postavit kapli novou, která je zasvěcena sv. Judovi Tadeáši a slouží farnosti jako hlavní kostel. Farním kostelem sice byl až do zrušení farnosti kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku, nicméně obec Karlík je od Dobřichovic vzdálena více než kilometr, takže historicky byla vždy hlavním centrem duchovního života kaple, v níž se před rokem 1948 sloužilo kromě všedních dní i dvakrát v neděli, zatímco v Karlíku se sloužilo jen jednou týdně v neděli, o poutích ke cti sv. Martina a Prokopa a o slavnosti posvěcení chrámu.¹¹⁶ Velmistr Jan Bedřich z Waldsteina (1668–1694) nechal provést renesanční úpravy zámku. Správce dobřichovického statku, pozdější převor Jan Manner napsal v roce 1645 urbář *Liber flavus*, kde píše mnoho o Dobřichovicích. Velmistr hrabě Harrach nechal opravit zámek a v kapli se opět sloužily katolické bohoslužby. Za velmistra Franchimonta z Frankenfeldu (1699–1707) byl zveleben kostel. Za školu, kterou postavili křižovníci v 16. století a která roku 1712 vyhořela, nechal velmistr Beinlich (1707–1721) za 4 roky postavit školu novou. Za velmistra Böhmba (1722–1750) bylo nutno po povodních v letech 1734 a 1747 opět opravit zámek, což musel udělat i velmistr Suchánek (1755–1795), který rovněž přistavěl v Karlíku barokní loď k rotundě sv. Martina. Veliký požár, který zachvátil zámek a okolí v roce 1779, si vynutil celkovou obnovu zámku a dostavbu věže, kterou provedl velmistr J. Beer (1840–1866), který též nechal opravit zámek poškozený kroupami v roce 1845 a v roce 1862 nechal postavit i novou školu.

Řád podstoupil obci pozemky, které byly nutné pro rozšíření nádraží a pro nově budovanou silnici k tomuto nádraží. Za velmistra Huspeky (1882–1891) byla opravena kaple, zvýšena podlaha (tj. včetně oltářů, dveří a okolního terénu) přibližně o 1 metr jako prevence před povodněmi, instalovány nové varhany a postavena vysoká zeď u zámku

¹¹⁶ Není bez zajímavosti, že po povodni v roce 2002 z důvodů vážného poškození kaple povodní se zde více než rok konaly pravidelné bohoslužby.

okolo Berounky. Nový most v Dobřichovicích požehnal velmistr Horák (1891–1902) při jeho otevření v roce 1897. Řád podstoupil obci pozemky nutné pro regulaci Berounky. Křížovníčtí faráři vyučovali ve škole náboženství. Apoštolský delegát Řádu Jeho Eminence Mons. Fr. V. Lobkowicz po roce 1994, kdy byl zámek rozhodnutím soudu vrácen Řádu, k čemuž přispěla i petice občanů Dobřichovic za jeho navrácení a za což jim Jeho Eminence Mons. Lobkowicz zaslal děkovný dopis, nechal zámek opravovat. Oprava trvala téměř 10 let, neboť zámek byl velice zchátralý. Nyní je zámek pronajat obci do roku 2014 a konají se v něm nejrůznější kulturní a společenské akce, je zde i vinotéka a restaurace. V kapli sv. Judy Tadeáše se konají pravidelně bohoslužby, v kostele sv. Martina a Prokopa v Karlíku se konají koncerty duchovní i jiné vážné hudby. Obec opravila barokní památky postavené Řádem (sousoší Kalvárie, socha sv. Jana Nepomuckého i sochy Immaculaty, rovněž dvě malé kapličky v polích u Dobřichovic). Spojení Dobřichovic a Řádu je zřejmé i z toho, že jak ve znaku, tak i na praporu obce jsou křížovnícké atributy – osmihrotý červený kříž a šesticípá červená hvězda. Malé náměstí před zámkem se jmenuje Křížovnícké a uprostřed je v dlažbě vytvořen křížovnícký znak. Farář Josef Hradec, který zde působil řadu let, napsal velmi obsáhlou kroniku Dobřichovic a tři z řádových kněží, kteří zde působili jako faráři, jsou pochováni na hřbitově u kostela sv. Martina a Prokopa v Karlíku.

Domnívám se, že se v práci podařilo zodpovědět základní otázku, zda existuje společná duchovní, kulturní a historická linie Dobřichovic a Řádu. Vztahy obce a křížovníků jsou dobré a perspektivní.

Přehled použitých symbolů a zkratek

ad.	a další
a. s.	akciová společnost
bl.	blahoslavený
CDB	Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae
CDM	Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae
CDS	Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae. Ed. Carolus Maleczyński. Wrocław 1951
č.	číslo
ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
ČSVTS	Československá vědeckotechnická společnost
DD	dětský domov
DDÚ	dětský diagnostický ústav
mj.	mimo jiné
MF	Ministerstvo financí
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MNV	místní národní výbor
MŠ	mateřská škola
MZE	Ministerstvo zemědělství
např.	například
O.Cr.	Ordo militaris Crucigerorum cum rubea stella in pede pontis Pragensia
O.crucig.	Ordo sanctorum ac militarium Crucigerorum cum rubea stella
RBM	Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae
ROP	regionální operační program Evropské unie
Řád	Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou
ŘKC	římskokatolická církev
Sb.	Sbírka zákonů a mezinárodních smluv
SČPL	Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
SROP	společný regionální operační program
stol.	století

sv.	svatý
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ZŠ	základní škola
ZUŠ	základní umělecká škola

Seznam literatury a použitých pramenů

1. PRAMENY

- 1 Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae.
- 2 Edice CDB IV/1 č. 266, NAČR.
- 3 Edice RBM IV, č. 590, NAČR.
- 4 Edice CDB III/2, č. 257, NAČR.
- 5 Edice RBM IV, č. 190, NAČR.
- 6 Edice SČPL I, č. 6679, NAČR.
- 7 Edice SČPL I, č. 3937, NAČR.
- 8 Edice CDB III, č. 103, NAČR.
- 9 Edice CDB III/1, č. 160, NAČR.
- 10 Farní kronika dobřichovické farnosti 1907–1950.
- 11 List z 25. 1. 1526 – edice ČSPL I, č. 6832, NAČR.
- 12 Listina z 22. 5. 1282 – edice RMB II, č. 2713, NAČR.
- 13 Listina z 5. 6. 1337, edice RBM IV, č. 427, NAČR.
- 14 Listina ze 17. 6. 1497, edice SČPL I, č. 4265, NAČR.
- 15 Liber flavus.
- 16 Listina z 9. 9. 1355, edice RBM VI/1, č. 110, NAČR.
- 17 Listina ze dne 28. 10. 1420 – edice Sedláček, Zbytky register, č. 1083, NAČR.
- 18 Listina ze dne 12. 2. 1235 – edice RBM I, č. 868, a CDM II., č. 260, NAČR.
- 19 Listina krále Václava I. z 1. 1. 1240, edice CDB III/2, č. 257, NAČR.
- 20 Pozůstalost posledního křížovnického faráře v našich farnostech arciděkana pátera F. B. Bronce.
- 21 SČPL I, č. 3937, (Listina z roku 1493– Vladislav, král uherský a český povolil mistru špitálu vyplatit zastavené špitální statky).
- 22 Zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- 23 Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- 24 Zákon č. 172/1991 Sb. ze dne 24. 4. 1991– zákon ČNR o přechodu některých věcí z majetku ČR do vlastnictví obcí, ve znění pozdějších předpisů.

2. LITERATURA

- 1 Architekt III, 1941, obr. 760 – 762.
- 2 Architektura III, 1941, obr. 23 – 28.
- 3 Architektura ČSR V, 1946, obr. 21 a 22.
- 4 BĚLOHLÁVEK, Václav: Dějiny českých křižovníků s červenou hvězdou, Řád českých křižovníků, Praha 1930.
- 5 BUBEN, Milan: Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou, Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou, Praha 1996.
- 6 BUBEN, Milan.: Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích – V. Praha: Libri, 2002 – 2010 (jako poslední zatím vyšel 3. svazek III. dílu).
- 7 CZUMALO, Vladimír: Česká teorie architektury v letech okupace, Praha 1991.
- 8 FOLTÝN Dušan a kol.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů, Praha: Libri 2005.
- 9 FRANK, K[...] S[...]: Dějiny křesťanského mnišství, Praha: Benediktinské arcipopatství sv. Benedikta a sv. Markéty, 2003.
- 10 GERINGER, Bohumil: Dobřichovice podle pamětí důstojného pána Josefa Hradce, faráře řádu Křižovníků s červenou hvězdou v Dobřichovicích.
- 11 HAŠKOVEC, T[...]: Všenory – architektonický a urbanistický vývoj villegiatury v 60.–80. letech 19. století (Příspěvek k poznání fenoménu rekreace ve 2. polovině 19. století a její architektonické a urbanistické formy). Nepublikovaná diplomová práce, Katedra dějin umění FF UK v Praze 1993.
- 12 HRADEC, Josef: Dějiny Dobřichovic, Dobřichovice 1931.
- 13 JAN, Libor: Řeholník. In NODL, Martin – Šmahel, František (edd.). Člověk českého středověku. Praha: Argo, 2002.
- 14 JIRÁSKO, Luděk: Církevní řády a kongregace v zemích českých. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991.
- 15 Katolický týdeník č.7/2010.
- 16 Kniha památní na sedmisetleté založení českých křižovníků s Červenou hvězdou, Praha 1933.
- 17 Kolektiv autorů pod vedením Václava Kratochvíla: Dobřichovice, Dobřichovice: Obec Dobřichovice, 2006.

- 18 Kolektiv autorů: Historický lexikon obcí 1869 – 2005, I. a II. díl, Český statistický úřad, 2006.
- 19 Kolektiv autorů: Ottův slovník naučný, III. díl, Sdružení pro Ottův slovník naučný, reprint Paseka/Argo 1996, s. 818 – 819 a XV. díl.
- 20 KUČA, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. A – G. Praha 1996.
- 21 LITTLE, Lester K.: Mniši a řeholníci. In LE GOFF, Jaques – SCHMITT, Jean-Claude: Encyklopedie středověku, Praha:Vyšehrad, 1999.
- 22 MICCOLI, G[...] : Mniši. In LE GOFF, Jaques (ed.): Středověký člověk a jeho svět. Praha:Vyšehrad, 1999.
- 23 PEŠTA, Jan: Rezidenční vilová čtvrť Brunšov v Dobřichovicích. Památky středních Čech 13/2/1999.
- 24 PODLAHA, Antonín: Posvátná místa Království českého. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v Království českém. Řada I. Arcidiecese Pražská. Díl III. Vikariáty.
- 25 PODLAHA, Antonín: Posvátná místa království Českého (vikariáty Kralovický, Vlašimský, Zbraslavský, Sedlčanský a Votický). Praha 1909 a 1912.
- 26 PRUŠÁKOVÁ-HONZÍKOVÁ, Marie: Když hoří obrazy. Praha 1989.
- 27 REZEK, Antonín: Paměti generála řádu křižovnického Jiřího Pospíchala z let 1661-1680. Zprávy o zasedání Královské české společnosti nauk 1880, Praha 1881.
- 28 RICHTER, Václav: O účelu československých rotund. Český časopis historický XLII, 1936.
- 29 Řehole a konstituce Řádu křižovníků s červenou hvězdou, Kongregace pro společnosti zasvěceného života, Praha 1999.
- 30 Středočeský sborník historický 1969.
- 31 SLOUKA, Jiří: Mariánské a morové sloupy Čech a Moravy, Grada Publish a. s, 2010.
- 32 VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan: Encyklopedie českých klášterů. Praha, Libri 1997.

3. INTERNETOVÉ ODKAZY

- 1 Internetová prezentace společnosti Národní banka vín:
http://www.nbv.cz/rad_krizovniku.htm (5. 1. 2010)
- 2 Rozhovor s velmistrem Řádu Jiřím Kopejskem v časopise Listy Prahy 14, autor Jaroslav Šmíd
<http://www.praha14.cz/~listy/2009/4/rozhovor.htm> (17. 2. 2010)
- 3 Hradcova Kronika Dobřichovic, přeepsaná kolektivem žáků ZŠ Dobřichovice pod vedením učitele Ing. Jana Syblíka,
<http://www.kronika-obce.wz.cz/II,II%20rad.htm> (12. 3. 2010)
- 4 Internetová prezentace města Dobřichovice
<http://www.dobrichovice.cz/mesto/o-meste/historie/> (10. 9. 2009)

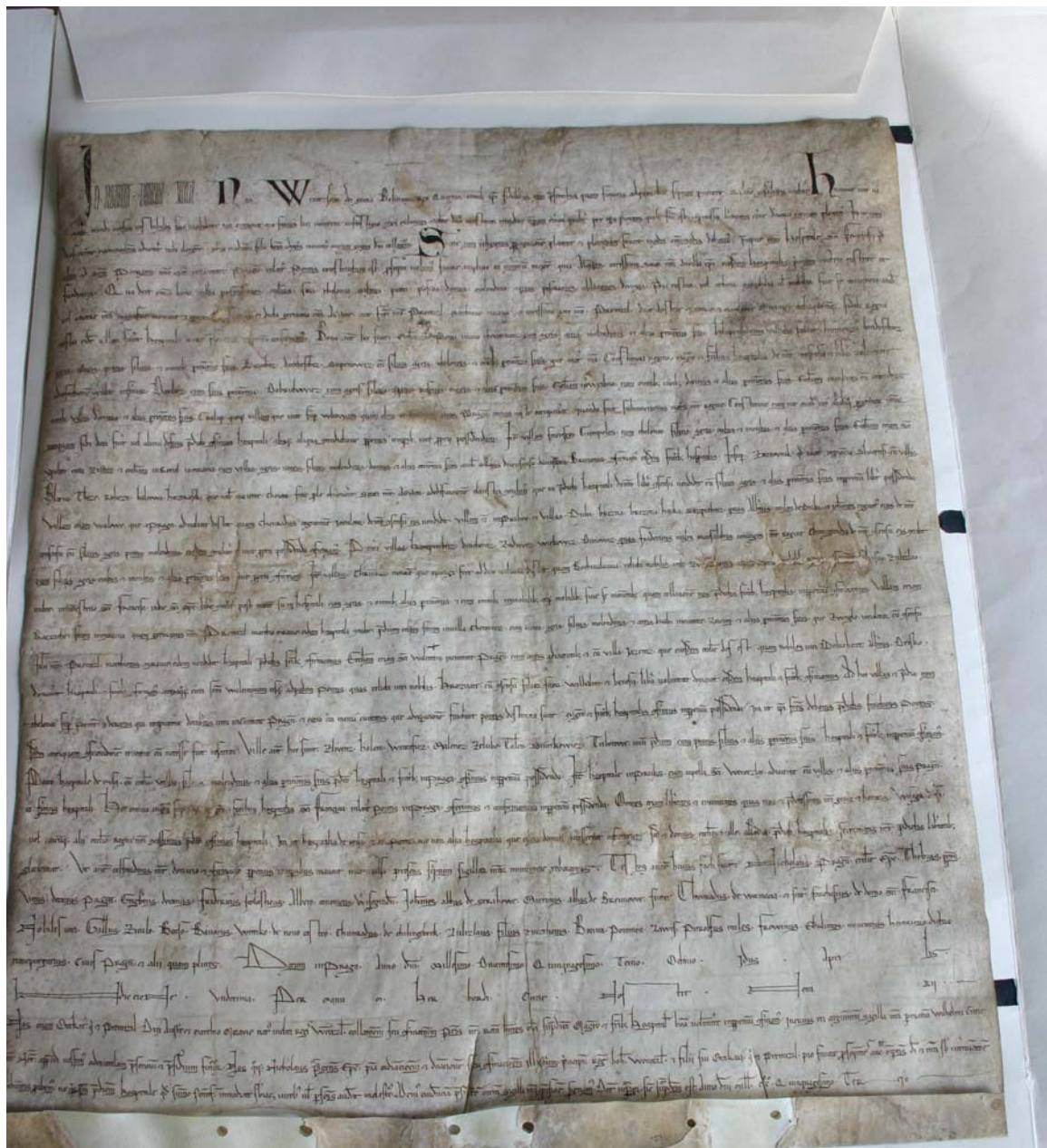
Seznam příloh

- 1 Listina krále Václava I. z 6. dubna 1253, kterou potvrzuje darování obce Dobřichovice Řádu (první písemná zmínka o Dobřichovicích) – celkový pohled
- 2 Listina krále Václava I. z 6. dubna 1253, detail s názvem obce „Dobrichowicz“.
- 3 Kolorovaný výřez kopie mapy katastru obce Dobřichovice z roku 1840 zachycující levobřežní část obce (nynější centrum).
- 4 Kolorovaný výřez kopie mapy katastru obce Dobřichovice z roku 1860 zachycující levobřežní část obce (nynější centrum).
- 5 Kolorovaný výřez kopie mapy katastru obce Dobřichovice z roku 1860 zachycující část obce Dobřichovic – osadu Karlík s farním kostelem sv. Martina a Prokopa.
- 6 Celkový pohled na „zámek“ – letní sídlo velmistra Řádu od řeky Berounky.
- 7 Kaple sv. Judy Tadeáše postavená roku 1679 převorem Jiřím Pospíchalem.
- 8 Detail barokní kartuše s nápisem: „AeDes sanCto ThaDaeo apostolo, qVI oDIo habetVr gratIs eX Voto posIta“.
- 9 Pohled na nádvoří zámku s renesančním i barokním křídlem a věží.
- 10 Interiér kaple sv. Judy Tadeáše.
- 11 Interiér kaple sv. Judy Tadeáše – obraz „Svatá Anna učící Pannu Marii“ připisovaný Petru Brandlovi.
- 12 Interiér kaple sv. Judy Tadeáše – obraz „Pieta“, snad Petr Brandl.
- 13 Barokní kalvárie. Vzácné barokní sousoší zhotovené neznámým umělcem kolem roku 1760.
- 14 Barokní terakotová socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1729 umístěná u zámku nad brodem přes řeku Berounku.
- 15 Jedna ze dvou kapliček připomínajících padlé francouzské vojáky ze šarvátky v polích u Dobřichovic (pod kopcem Vráž) během války o rakouské dědictví v roce 1742.
- 16 Barokní pískovcová socha Panny Marie – „Immaculata“.
- 17 Pohled na kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku – stav před novorománskou přestavbou z roku 1884.
- 18 Pohled na kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku – současný stav po přestavbě v novorománském slohu z r. 1884. Původní románská rotunda z 12. století a původně barokní, novorománsky přestavěná a výrazně zvýšená zvonice.
- 19 Pohled na kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku – současný stav. Původně barokní, novorománsky přestavěná a zvýšená loď.

- 20 Interiér kostela svatého Martina a Prokopa v Karlíku – pohled směrem k hlavnímu oltáři s obrazem sv. Martina.
- 21 Interiér kostela svatého Martina a Prokopa v Karlíku. Pohled do lodě kostela.
- 22 Oltář slavnosti Božího Těla v ulici 5. května. 30. léta 20. stol.
- 23 Průvod slavnosti Božího Těla před vodní elektrárnou (bývalý křížovnický – „Panský“ mlýn) 30. léta 20. stol.
- 24 Oltář slavnosti Těla a Krve Páně – obnovená tradice v 21. stol. (foto z roku 2006).
- 25 Průvod slavnosti Těla a Krve Páně – obnovená tradice v 21. stol. (foto z roku 2006).
- 26 Dobřichovický zámek za povodně v roce 1942.
- 27 Dobřichovický zámek za povodně v roce 1947.
- 28 Dobřichovický zámek za velké povodně v srpnu roku 2002.
- 29 Pohled na Dobřichovice na přelomu 19. a 20. století – centrum obce.
- 30 Pohled na Dobřichovice na přelomu 19. a 20. století (levobřežní část před započítím stavebního rozvoje – současné centrum obce).
- 31 Pohled na Dobřichovice na přelomu 19. a 20. století. Pravobřežní část obce.
- 32 Vodojem postavený řádem v rámci rozvoje dobřichovické pravobřežní čtvrti „Brunšov“ ve 30. letech 20. století.
- 33 P. Josef Hradec a Dobřichovice. Na dobové fotografii z 30. let 20. stol. je páter Josef Hradec zachycen s hospodyní na nádvoří zámku.
- 34 Náhrobek P. Josefa Hradce na řádovém hřbitově v Hloubětíně.
- 35 Náhrobek křížovnických farářů, kteří působili na začátku 20. století v Dobřichovicích.
- 36 Rozhodnutí c. a k. apoštolského veličenstva Františka Josefa I. o povýšení obce Dobřichovice na městys ze dne 22. 6. 1876.
- 37 Fotografie ze slavnostního otevření mostu v Dobřichovicích v roce 1896.
- 38 Děkovný dopis apoštolského delegáta Řádu petičnímu výboru po navrácení zámku Řádu z roku 1994.
- 39 Znak a vlajka obce (města) Dobřichovic odkazující na sepjetí obce s Řádem.
- 40 Rozhodnutí předsedy Poslanecké sněmovny Miroslava Vlčka o stanovení obce Dobřichovice městem ze dne 26.9.2006.
- 41 Přehled mistrů a vel mistrů Řádu.

Seznam zkratk uvedených v přílohách

MěÚ	Městský úřad
p.	páter
pozn.	poznámka
r.	rok
stol.	století
sv.	svatý

Listina krále Václava I. z 6. dubna 1253, kterou potvrzuje darování obce Dobřichovice Řádu (první písemná zmínka o Dobřichovicích) – celkový pohled. Pramen Edice CDB IV/1, č. 266

Kolorovaný výřez kopie mapy katastru obce Dobřichovice z roku 1840 zachycující levobřežní část obce (nynější centrum) tvořenou dnešními ulicemi Palackého a 5. května včetně letního sídla velmistra Řádu (zámek – č. 1), dále statek a mlýn – č. 2 a 3 – (vlevo dole na břehu řeky Berounky (tehdy Mže). Pramen – fotokopie uvedené mapy Okresní archiv Praha-západ.

Kolorovaný výřez kopie mapy katastru obce Dobřichovice z roku 1860 zachycující levobřežní část obce (nynější centrum) viz mapa z roku 1840 na příloze č. 3. Pramen – fotokopie uvedené mapy Okresní archiv Praha-západ.

Kolorovaný výřez kopie mapy katastru obce Dobřichovice z roku 1860 zachycující část obce Dobřichovic – osadu Karlík (od 1. 1. 1992 samostatná obec) s farním kostelem (do r. 2005) sv. Martina a Prokopa. Pramen – fotokopie uvedené mapy Okresní archiv Praha-západ.

Celkový pohled na „zámek“ – letní sídlo velmistra Řádu od řeky Berounky. Pramen – archiv MěÚ Dobřichovice 2009

Kaple sv. Judy Tadeáše postavená roku 1679 převorem Jiřím Pospíchálem.
Autor Vladimír Czumalo, 2010

Detail barokní kartuše s nápisem: „ÆDES SANCTO THADÆO APOSTOLO, QVI ODIO HABETVR GRATIS EX VOTO POSITA“, což v Beckovského překladu znamená: „SVATYNĚ SVATÉMU THADĚÁŠOVI APOŠTOLU, KTERÝ U LIDÍ JEST V NENÁVISTI BEZ PŘÍČINY, DLE SLIBU JEST VYSTAVĚNA“; chronogram: D + C + D + L + VI + DI + V + I + X + V + I = 1679.
Autor Vladimír Czumalo, 2010

Pohled na nádvoří zámku s renesančním i barokním křídlem a věží obnovenými Řádem v 90. letech 20. stol. do původní podoby (srov. též pozn. k příloze č. 33).
Autor Vladimír Czumalo, 2010

Interiér kaple sv. Judy Tadeáše – pohled na barokní hlavní oltář. Hlavní obraz s motivem Ukřižování od J. P. Molitora z roku 1745 – 1750, postavy Panny Marie, Máří Magdaleny a Marie Kleofášovy domalovány při rekonstrukci obrazu malířem J. Zapletalem roku 1886. Nade dveřmi do sakristie dřevěné polychromované sochy sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého, nad nimi obrazy patronů řádu – sv. Františka Serafinského a sv. Anežky České přemalovány J. Zapletalem. Nad hlavním obrazem je společný obraz sv. Šimona (atribut pila) a sv. Judy Tadeáše (atribut kyj) z roku 1693, autor Jan Onghers. Autor fotografie Vladimír Czumalo, 2010

Za nejcennější obrazy kaple sv. Judy Tadeáše jsou považovány „Svatá Anna učící Pannu Marii“ a „Pieta“ (příloha č. 12), které se nacházejí na bočních stěnách kaple jako pozůstatek bočních oltářů sv. Anny a Panny Marie, které byly odstraněny v rámci pokoncilních liturgických reforem v 90. letech 20. století. Obrazy pocházejí z první poloviny 18. století. Jsou připisovány tradičně, ovšem bez podkladu, Petru Brandlovi. Autor fotografie Vladimír Czumalo, 2010

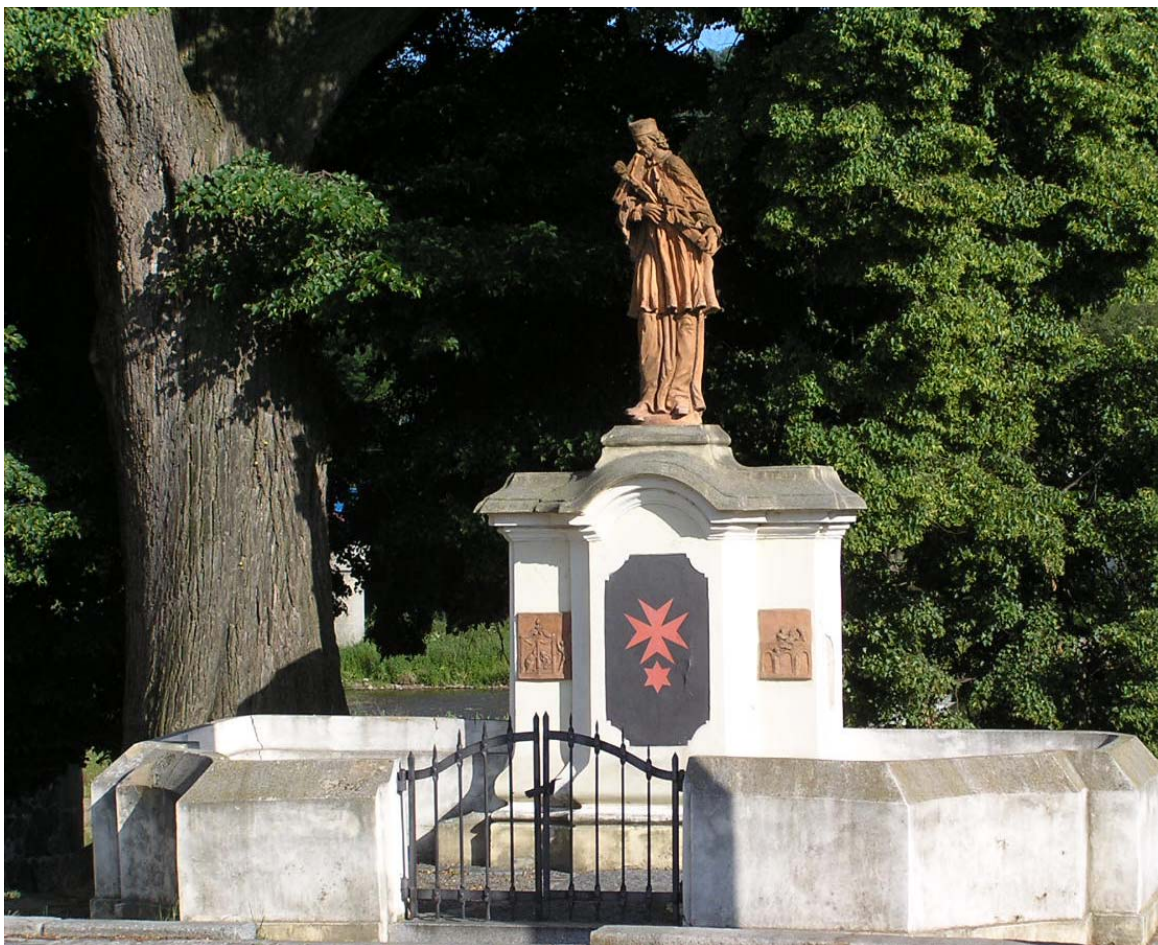

Obraz „Pieta“, snad Petr Brandl, viz příloha č. 11
Autor fotografie Vladimír Czumalo, 2010

Barokní kalvárie. Vzácné barokní sousoší zhotovené neznámým umělcem kolem roku 1760. Sousoší je umístěno na křižovatce ulic Pražské (hlavní dopravní tepna Dobřichovic spojující Dolní pobeounčí a Prahu) a Karlické. V 90. letech 20. století bylo sousoší kompletně restaurováno.

Foto: archiv MěÚ Dobřichovice, 2009

Barokní terakotová socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1729 umístěná u zámku nad brodem přes řeku Berounku. Na podstavci jsou umístěny terakotové kachle s výjevy ze světcova života: vlevo sv. Jan Nepomucký zpovídá královnu, vpravo shození světcova těla z Karlova mostu do Vltavy.

Foto: archiv MěÚ Dobřichovice, 2009

Jedna ze dvou kapliček připomínajících padlé francouzské vojáky ze šarvátky v polích u Dobřichovic (pod kopcem Vráž) během války o rakouské dědictví v roce 1742.
Foto: archiv MěÚ Dobřichovice, 2009

Barokní pískovcová socha Panny Marie. Podle některých pramenů se jedná o motiv Immaculata, podle jiných¹ prostě o sochu klečící Panny Marie. Sochu zhotovil neznámý autor v období kolem roku 1750. Socha Panny Marie je nyní umístěna před bývalým křižovnickým statkem (na snímku z průvodu o Slavnosti Těla a Krve Páně v r. 2006). Původně tato socha stála na křižovatce ulic 5. května a Palackého, přemístěna byla v souvislosti s výstavbou dobřichovického mostu. Zajímavostí této sochy je i prostor (průhled) pro vložení lucerny umístěný přímo ve spodní části sloupu patrný na příloze č. 24.

Autor fotografie Jiří Kaucký, 2006

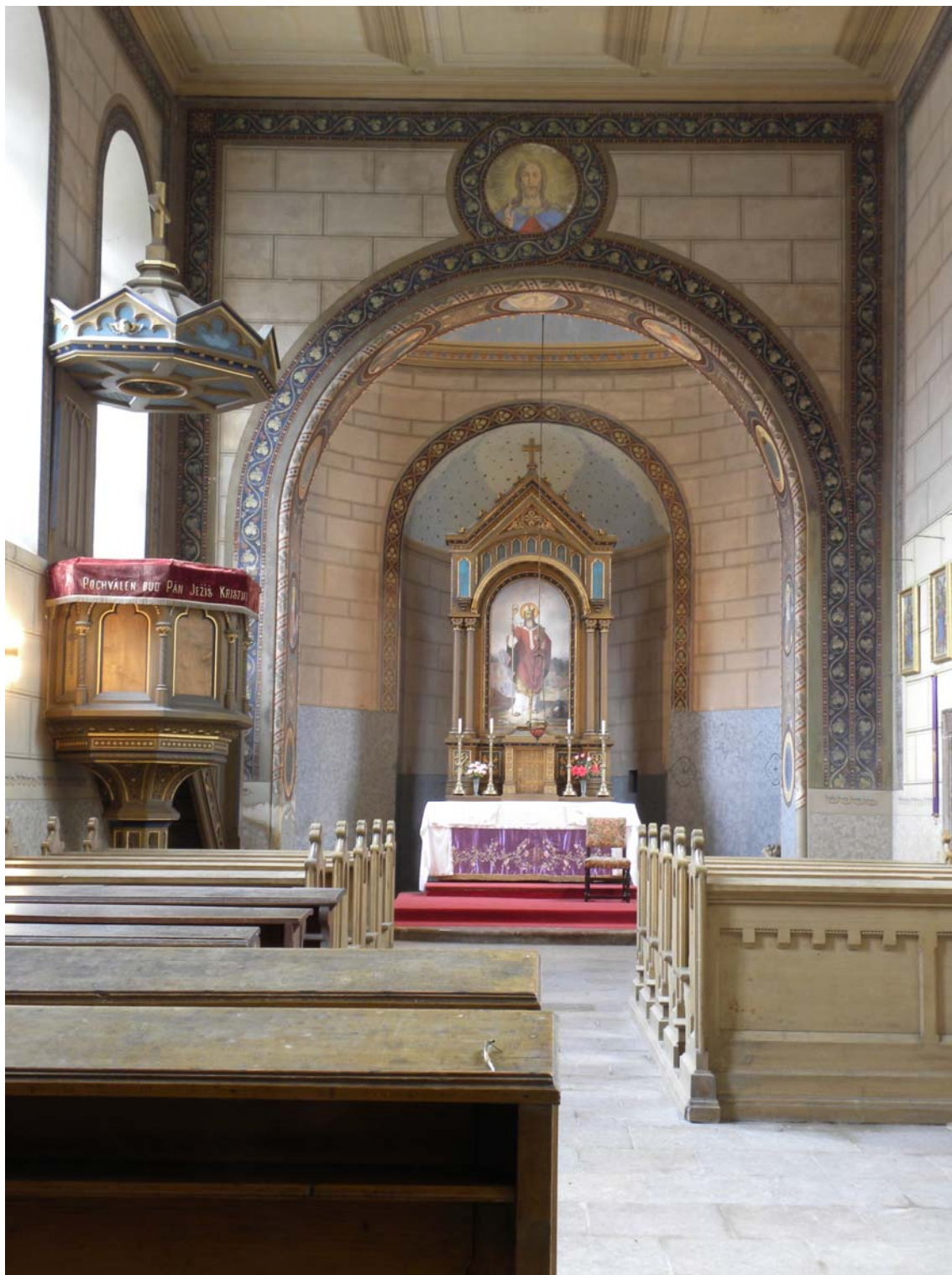
¹ Srov. SLOUKA, Jiří: Mariánské a morové sloupy Čech a Moravy, Grada Publishing, a. s., 2010

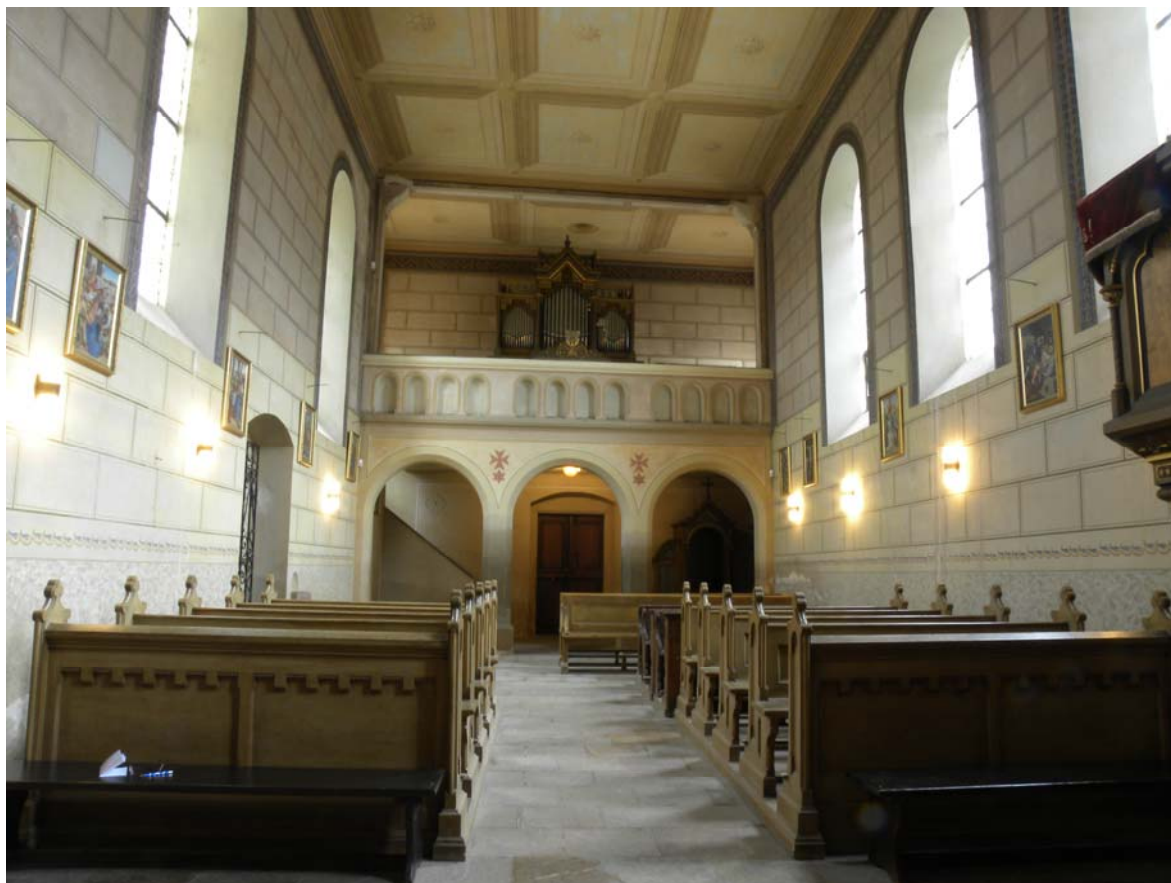
Pohled na kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku – současný stav po přestavbě v novorománském slohu z r. 1884. Původní románská rotunda z 12. století a původně barokní, novorománsky přestavěná a výrazně zvýšená zvonice.
Autor fotografie Vladimír Czumalo, 2010

Pohled na kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku – současný stav. Původně barokní, novorománsky přestavěná a zvyšená loď (s plochým trámovým stropem).
Autor fotografie Vladimír Czumalo, 2010

Interiér kostela svatého Martina a Prokopa v Karlíku. Hlavní oltář pochází z roku 1889, autory jsou Petr Bušek a synové, knížecí rohanští řezbáři v Sychrově. Část výzdoby – dřevěné deskové obrazy (ikony) evangelistů na kazatelně, hlavy andělíčků na kazatelně, barokní zvonek na zdi (vedle původních barokních dveří do sakristie s ostěním ze sliveneckého mramoru), 2 svícny a sochy andělů z hlavního oltáře – byla odcizena při několikerém vloupání v 90. letech 20. století.
Autor fotografie Vladimír Czumalo, 2010

Interiér kostela svatého Martina a Prokopa v Karlíku. Pohled z presbytáře do lodě kostela, na kůr s varhanami, které zhotovili J. Rejna a J. Černý, stavitelé varhan v Praze. Varhany byly v posledních letech opravovány a vzhledem k tomu, že v kostele je výborná akustika, konají se v něm i s jejich využitím často koncerty duchovní a světské vážné hudby, např. v rámci festivalu „Musica viva“ – dříve známého jako „Dobřichovický kulturní podzim“. Autor fotografie Vladimír Czumalo, 2010

Oltář při slavnosti Božího Těla. 30. léta 20. stol. v ulici 5. května.
Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice

Průvod při slavnosti Božího Těla. 30. léta 20. stol. před vodní elektrárnou (bývalý křížovnický mlýn).

Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice

Oltář při slavnosti Těla a Krve Páně – obnovená tradice v 21. stol. Oltář před sochou Panny Marie „Immaculaty“, umístěné před bývalým křižovnickým statkem.
Autor fotografie Jiří Kaucký, 2006

Průvod při slavnosti Těla a Krve Páně – obnovená tradice v 21. stol. Procesí vchází do nádvoří zámku k poslednímu oltáři.
Autor fotografie Jiří Kaucký, 2006

Dobřichovický zámek za povodně v roce 1941.
Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice

Dobřichovický zámek za povodně v roce 1947 – koryto řeky Berounky zanesené ledovými krami

Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice

Dobřichovický zámek za velké povodně v srpnu roku 2002. Krátce po kulminaci dne 14. 8. Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice, 2002

Kulminace povodně. Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice, 2002

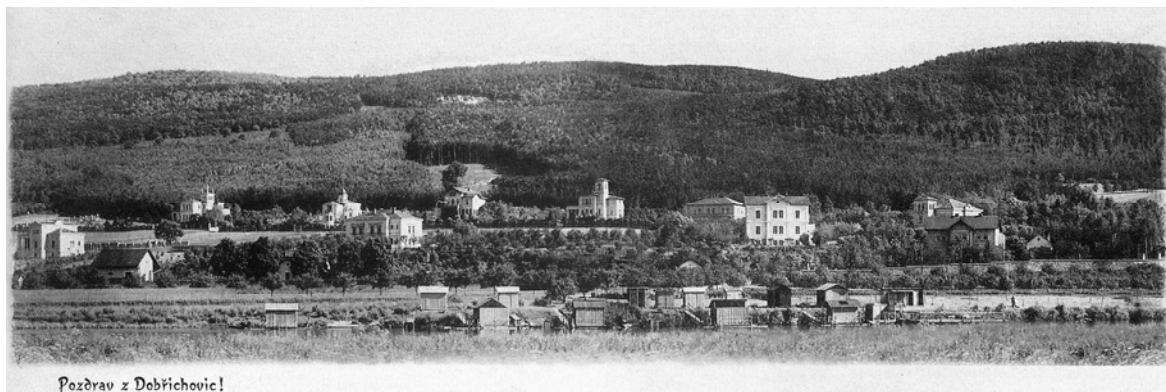
Pohled na Dobřichovice na přelomu 19. a 20. století – centrum obce (Královská ulice – nyní ulice 5. května), v pozadí křížovnický statek, po obou stranách ulice původní statky; částečně přestavěné domy v popředí byly zničeny v rámci asanace centra obce v 80. letech 20. století.

Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice

Pohled na Dobřichovice na přelomu 19. a 20. století (levobřežní část před započatím stavebního rozvoje – současné centrum obce).

Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice

Pohled na Dobřichovice na přelomu 19. a 20. století. Pravobřežní část obce zaznamenala bouřlivý rozvoj poté, co Řád prodal lesy zničené bekyní mniškou na stavební parcely (před rokem 1920). Řád se rovněž projevil jako „developer“ tohoto území podílem na stavbě vodovodu, který z části slouží dodnes.

Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice, 2002

Vodojem postavený řádem v rámci rozvoje dobřichovické pravobřežní čtvrti „Brunšov“ ve 30. letech 20. století.

Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice, 2009

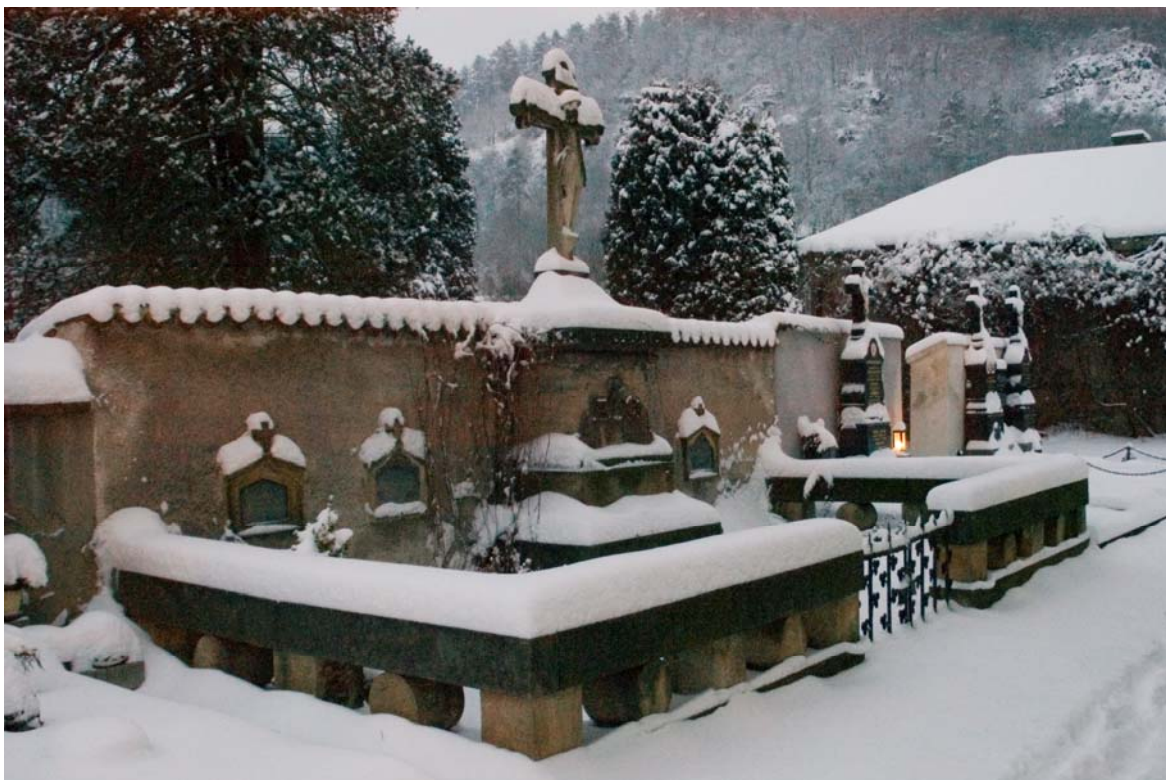

P. Josef Hradec a Dobřichovice. Na dobové fotografii z 30. let 20. stol. je páter Josef Hradec zachycen s hospodyní na nádvoří zámku. Není bez zajímavosti, že dřevěná veranda v pozadí se přes značné poškození v minulosti zachovala dodnes a byla restaurována v rámci oprav zámku Řádem.

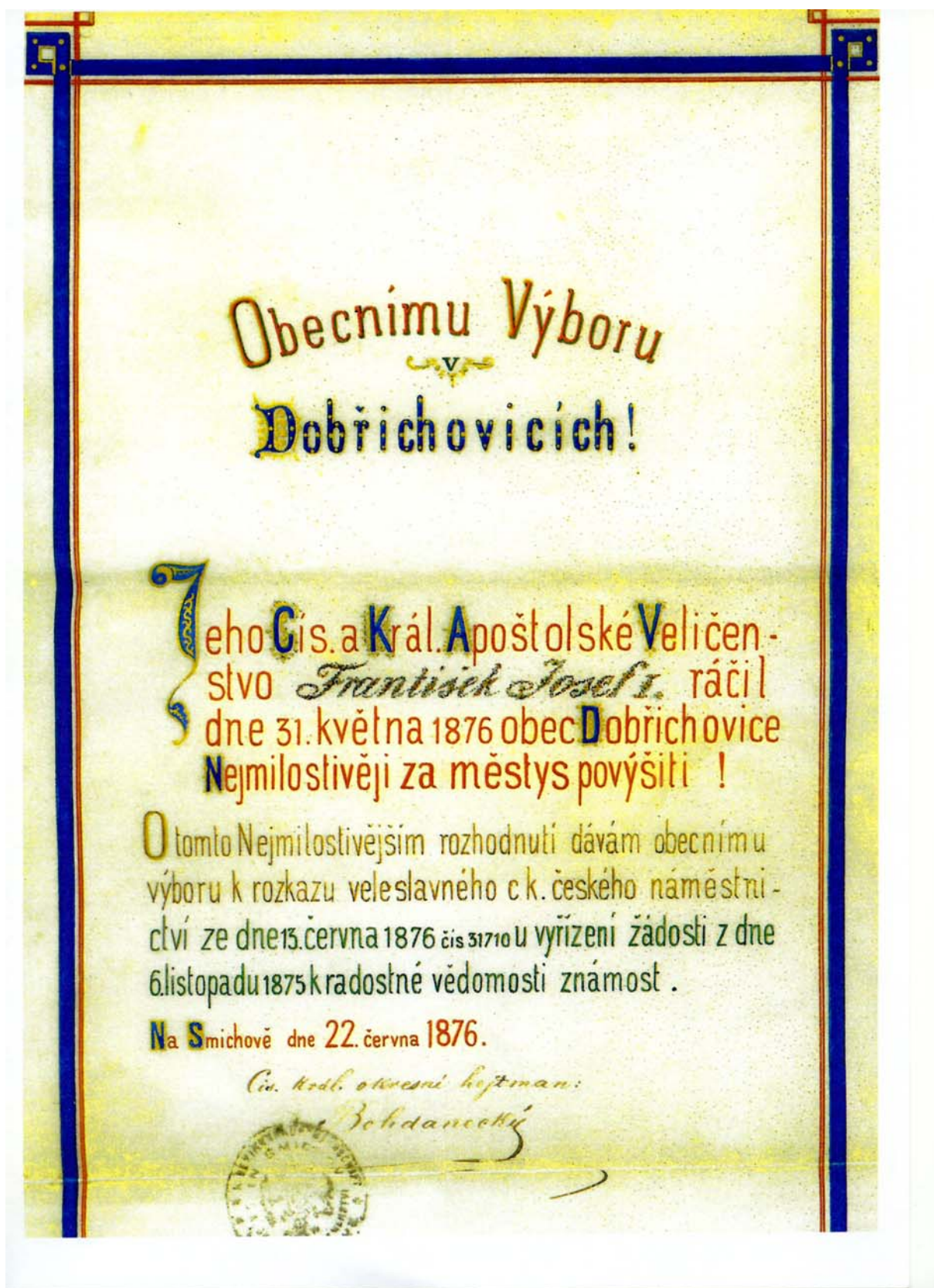
Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice

Náhrobek P. Josefa Hradce na řádovém hřbitově v Hloubětíně.
Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice, 2009

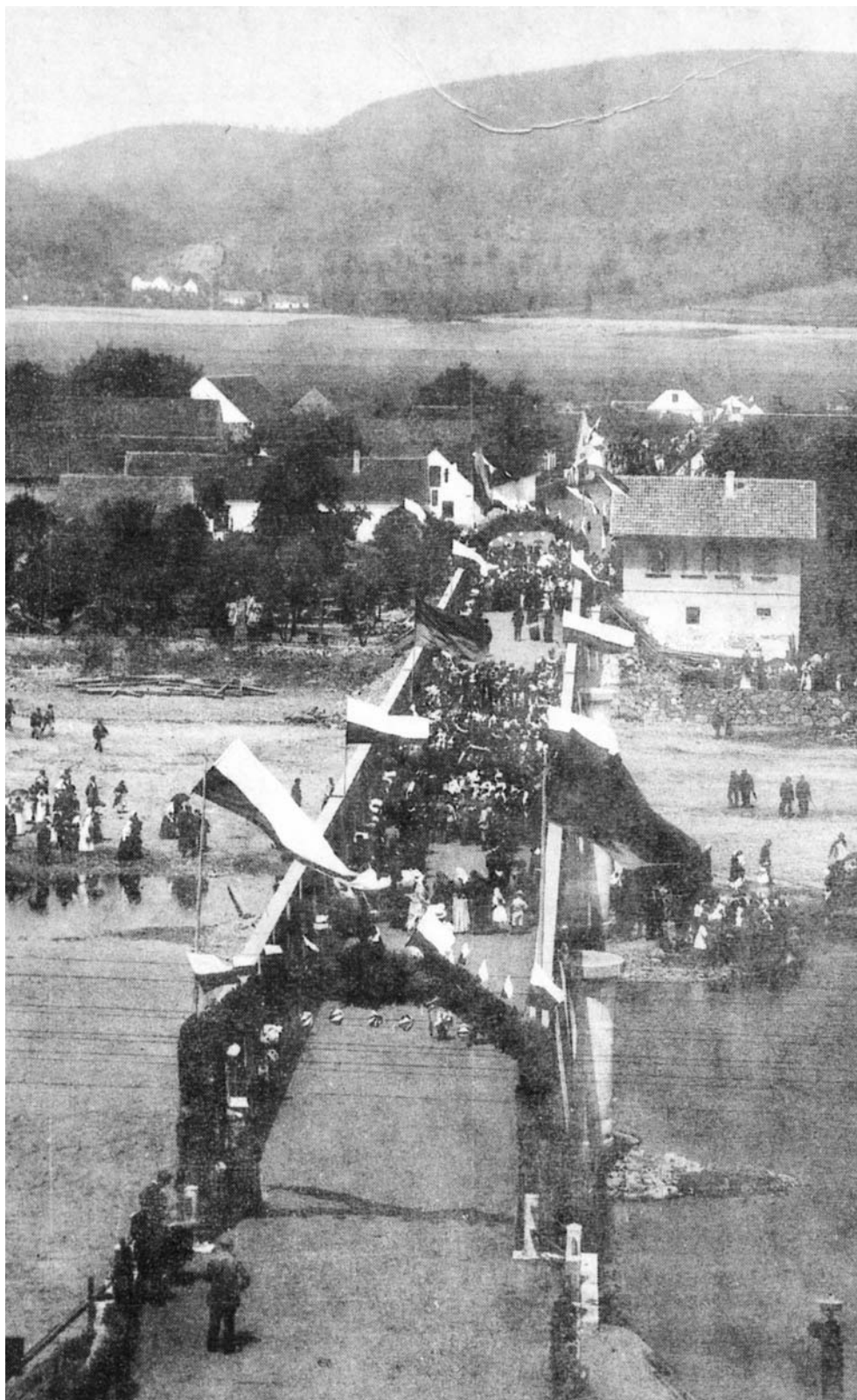

Náhrobek křížovnických farářů, kteří působili na začátku 20. století v Dobřichovicích.
Matouš Reichenauer +1901, Jan Čapek +1903, Aemilian Paukner +1919.
Fotografie: Jiří Kaucký, 2010

Rozhodnutí c. a k. apoštolského veličenstva Františka Josefa I. o povýšení obce Dobřichovice na městys ze dne 22. 6. 1876.

Zdroj: Okresní archiv Praha- západ.

Fotografie ze slavnostního otevření mostu v Dobřichovicích v roce 1897.
Fotografie: Archiv MěÚ Dobřichovice

Rytířský Řád Křížovníků s červenou hvězdou

Platněřská 4/191 • 110 00 Praha 1-Staré Město

TEL.

Zástupce
petičního výboru
Jiří Kaucký
Pražská 249
25229 Dobřichovice

Č.j.

DATUM 5.11.94

Věc: poděkování

Vážení občané

obce Dobřichovice, kteří jste účastni PETICE na zá-
chranu zámku a jeho navrácení Rytířskému Řádu křížovníků
s červenou hvězdou.

Dovoluji si Vám poděkovat za pomoc při tomto dlouhém
a složitém právním sporu. S radostí v srdci Vám oznamuji,
že zámek byl definitivně Řádu navrácen a řádně jako jeho
majetek zapsán u Katastrálního úřadu.

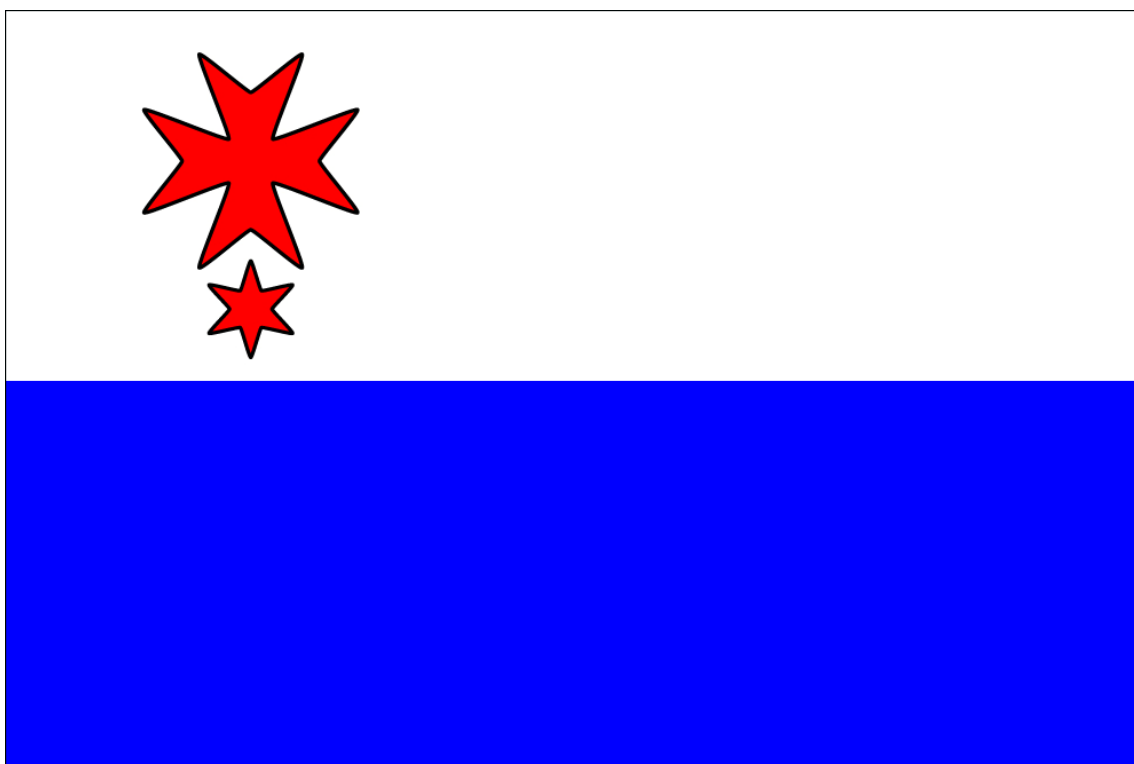
Věřím, že s pomocí Boží a vzájemnou spoluprací se
Vaše obec stane opět duchovním centrem.

Žehná Vám

Msgr. František LOBKOWITZ
apoštolský delegát
a
světící biskup pražský

Znak obce (města) Dobřichovic odkazující na sepjetí obce s Řádem.

Vlajka obce (města) Dobřichovic.

Zdroj: internetové stránky města Dobřichovice <http://www.dobrichovice.cz/mesto/o-meste/historie/> (10. 9. 2009)

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA
2006
5. volební období

Rozhodnutí č. 6
předsedy Poslanecké sněmovny
ze dne 26. září 2006

o určení obce městem

Podle § 3 odst. 1) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení),
a v souladu s § 29 odst. 3) zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké
sněmovny, **st a n o v í m** obec **Dobřichovice městem**.

Miloslav Vlček v.r.
předseda Poslanecké sněmovny

Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
potvrzuje že tato kopie je věrnou reprodukcí písemnosti
uložené v archivu Poslanecké sněmovny
v archivním fondu: *Poslanecká sněmovna P.S.*
pod signaturou
V Praze dne *27. 9. 2006*
Za archiv *M. Vlček*

Rozhodnutí předsedy Poslanecké sněmovny Miroslava Vlčka o stanovení obce
Dobřichovice městem ze dne 26. 9. 2006.

Zdroj: Archiv MěÚ Dobřichovice

Mistři a velmistři řádu

Albert (1237–1248)

Konrád (1248–1260)

Merbot (1260–1276)

Ekard (1282–1296)

Bedřich I. (1296–1313)

Rudiger (1313–1324)

Oldřich (1324–1351)

Jindřich (1351–1352)

Lev (1352– 363)

Zdeněk (1380–1407)

Jan ze Zdenic (1407–1419)

Mikuláš Čapský (1419–1426)

Jan Čapský (1426)

Václav Holub (1426–1428)

Erasmus (1428–1454)

Ondřej Pesmet (1454–1460)

Jan Hulec (1460)

Mikuláš Puchner (1460–1490)

Matěj z Třebska (1490–1511)

Václav z Hradešina (1511–1552)

Antonín Brus (1552–1580), arcibiskup pražský

Martin Medek (1580–1590), arcibiskup pražský

Zbyněk Berka z Dubé (1592–1606), arcibiskup pražský, jmenován císařem, postulován
velmistrem řádu, tedy nikoli svobodnou volbou členů řádu

Karel z Lambergu (1607–1612), arcibiskup pražský, rovněž jmenován císařem, pak
postulován velmistrem

Jan Lohel (1612–1622), arcibiskup pražský, opět napřed jmenování arcibiskupem, pak
postulace velmistrem

Arnošt z Harrachu (1623–1667), arcibiskup pražský, rovněž napřed arcibiskup, poté
velmistr

Jan Bedřich z Waldsteina (1668 – 1694) po svobodné volbě velmistrem jej metropolitní kapitula zvolila arcibiskupem pražským, volba potvrzena císařem Leopoldem I. i Sv. Otcem Klimentem X.

Jiří Ignác Pospíchal (1694 – 1699) již se nekonala postulace, jen svobodná volba velmistra

Jan František Franchimont z Frankenfeldu (1699–1707)

Martin Konstantin Beinlich (1707–1721)

František Matěj Böhmb (1722–1750)

Julius František Waha (1750–1754)

Antonín Jakub Suchánek (1755–1795)

Ignác Blažej Zeidler (1795–1809)

František Kristián Pittroff (1810–1814)

Josef Antonín Köhler (1815–1839)

Jakub Beer (1840–1866)

Jan Jestrzabek (1866–1878)

Emanuel Jan Křtitel Schöbl (1879–1882)

František Huspeka (1882–1891)

Václav Horák (1891–1902)

František Xaver Marat (1902–1915)

Josef Vlasák (1915–1958)

1958 – 1988 - interregnum

Ladislav Sirový (1988–1992)

František Václav Lobkowicz (1992–2001) – apoštolský delegát

Jiří Kopejsko (2001 – dosud) - od roku 2004 do 14. 6. 2010 vykonával funkci apoštolského delegáta zesnulý Mons. ThDr. Jaroslav Škarvada, emeritní pomocný biskup pražský. Jmenován apoštolským delegátem byl dne 18.12. 2003.

ČESKÁ ANOTACE

Autor: Helena Kaucká

Instituce: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Název práce: Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou a obec Dobřichovice
v proměnách českých dějin

Počet stran: 53

Počet příloh: 41

Počet titulů použité literatury: 56

Počet znaků: 121 938

Klíčová slova: řád, kostel, tvrz, farnost, obec Dobřichovice

Shrnutí:

Cílem této bakalářské práce je postihnout základní vývojové etapy dějin města Dobřichovice, jejichž minulost je úzce spjata s Rytířským řádem křižovníků s červenou hvězdou. V této práci se zamýšlím nad vztahem Dobřichovic k Rytířskému řádu křižovníků v průběhu dějin.

ABSTRACT

Author: Helena Kaucká

Institution: Catholic Theological Faculty of the Charles University in Prague

Name of the work: Chivalric Order of the Knights with the Red Star and village of Dobřichovice in turnover of the Czech history

Number of pages: 53

Number of supplement: 41

Number of literary works used: 56

Number of characters: 121 938

Key words: Order, church, castle, parish, city of Dobřichovice

Summary:

The aim of this bachelor work is to focus on the development stages of the history of city of Dobřichovice which past is closely connected with the Chivalric Order of the Knights with the Red Star. In this work there is presented the relationship between the City and the Order in the turnover of Czech history.

RESUMÉ

Cílem této práce je postihnout základní vývojové etapy dějin města Dobřichovice, jejichž minulost je úzce spjata s Rytířským řádem křižovníků s červenou hvězdou.

V této práci se zamýšlím nad vztahem obce Dobřichovice k Řádu v průběhu dějin. V první kapitole se zmiňuji o historii Řádu a jeho spiritualitě. Dále se věnuji obci Dobřichovice, přičemž jsem se snažila postihnout nejdůležitější momenty v jejích dějinách z hlediska Řádu. Hlavní prameny, které umožňují dobře postihnout sepětí řádu a Dobřichovic a z nichž čerpám, jsou farní kronika bývalé farnosti při kostele sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku, Hradcova kronika Dobřichovic a materiály o Řádu v Národním archivu ČR a Státním okresním archivu Praha-západ se sídlem v Dobřichovicích.

Dějiny Dobřichovic nelze vyprávět bez postihnutí dějin Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou, neboť dějiny křižovníků a dějiny Dobřichovic se úzce prolínají od prvních zmínek o Dobřichovicích, které souvisejí s raným obdobím Řádu, kdy se Dobřichovice staly jejich majetkem, přes staletý rozvoj Dobřichovic, husitských válek, třicetileté války, zrušení poddanství v roce 1848 až po sekularizaci obce a řádového majetku v průběhu pozemkových reforem ve 20. století a následující destruktivní působení komunistického totalitního režimu, který chtěl jakékoli povědomí o spojení Dobřichovic a Řádu vymazat z paměti dobřichovických občanů. Konečně je nastíněna přítomnost duchovního života konce 20. a začátku 21. století a někdy spíše tušené přesahy mezi duchovním životem Dobřichovic a jejich farnosti a Řádu. I když již 50 let nemá Řád v Dobřichovicích svého člena, jeho nepřímý vliv na život farnosti lze vysledovat. V další stati přináším exkurs po stavebních památkách, které s působením Řádu v Dobřichovicích souvisejí, mezi něž patří tvrz a letní rezidence velmistru Řádu, kaple sv. Judy Tadeáše, památky barokního sochařství zřízené Řádem v Dobřichovicích a kostel sv. Martina a sv. Prokopa v Karlíku.

Práce je řazena chronologicky tak, jak se prolínaly dějiny Dobřichovic a Řádu. V neposlední řadě je připojen krátký životopis osobností Řádu, které se významným způsobem do života Dobřichovic trvale zapsaly. Jsou to především Zbyněk Berka z Dubé, velmistr Řádu a první postulovaný pražský arcibiskup, dále Jiří Ignác Pospíchal, velmistr Řádu, který se velmi zasloužil o rozvoj Řádu a také farář Josef Hradec, který napsal již zmíněnou kroniku města Dobřichovice a spolupracoval s páterem Bělohlávkem na knize Dějiny řádu Křižovníků.

V přílohách se nachází mnoho materiálů, fotografií, map a dokumentů týkajících se historie obce Dobřichovice a jejího vztahu k Řádu a duchovnímu životu dneška.

Volba výše uvedené tematiky vychází nejen ze skutečnosti, že Dobřichovice jsou mým rodištěm a místem mého celoživotního pobytu, k němuž jsem vázána silným citovým poutem, nýbrž i z faktu, že zmíněná problematika nebyla dosud podrobněji zpracována. Před několika lety jsem též spolupracovala na přípravě pamětní knihy k 750. výročí první zmínky o Dobřichovicích.

Přála bych si, aby tato práce byla přínosem nejen pro mě, ale i pro obyvatele Dobřichovic, Řád a jeho sebeuvědomění si významu pro duchovní rozvoj Dobřichovic, a pro všechny, kteří se o problematiku vztahu Dobřichovic a Řádu zajímají.